

VILKÅRENE FOR SKJEVDELING OG SKJEVDELINGSKRAVETS BEREGNING

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 518
Leveringsfrist: 25.11.2010

Til sammen 17 930 ord

16.11.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Introduksjon	1
1.2	Begrepsavklaringer	2
1.3	Rettskildefaktorene	3
<u>2</u>	<u>SKJEVDELINGSRETTENS BAKGRUNN, BEGRUNNELSE OG AKTUALITET</u>	<u>4</u>
2.1	Bakgrunn og begrunnelse	4
2.2	Aktualitet	5
<u>3</u>	<u>VILKÅRENE FOR SKJEVDELING</u>	<u>7</u>
3.1	Skjevdeling må kreves	7
3.2	Ektefellen må være eier av verdiene	7
3.3	Inngangsvilkåret: Ektefellen må ha hatt midler ved ekteskapets inngåelse, eller senere ervervet midler ved arv eller gave fra andre enn ektefellen	8
3.3.1	”Midler”: ”Formuesgode” eller ”nettoverdi”?	8
3.3.2	Midler bragt inn i ekteskapet	15
3.3.3	Midler ervervet ved arv eller ved gave fra andre enn ektefellen	16
3.4	Tilbakeføringsvilkåret	17
3.4.1	Innledning: Forbindelse mellom opprinnelige midler og aktuell formue. Ombytning eller differanse?	17
3.4.2	Typetilfelle 1: Midlene er i behold eller byttet om	19
3.4.3	Typetilfelle 2: Midlene er blandet sammen med andre midler	19
3.4.4	Typetilfelle 3: Midlene er forbrukt eller tapt	22
3.4.5	Typetilfelle 4: Midlene er brukt til nedbetaling av gjeld	24
3.4.6	Typetilfelle 5: Avkastning	26
3.4.7	Beviskravet: Formuesverdiene må ”klart” kunne føres tilbake til skjevdelingsmidlene	28

4	<u>SKJEVDELINGSKRAVETS BEREGNING</u>	32
4.1	Verdistigning	32
4.2	Beregning ved ulike former for verdistigning	33
4.2.1	Alminnelig prisstigning som følge av inflasjon	33
4.2.2	Realverdivekst	33
4.2.3	Verdistigning som følge av ektefellenes innsats eller investering	37
4.3	Beregning der skjevdelsmidlene følges av gjeld	38
4.3.1	Beregning der gjelden har finansiert formuesgodet	38
4.3.2	Beregning der gjelden ikke har finansiert formuesgodet	40
4.3.3	Beregning ved gjeld og flere formuesgoder	43
4.3.4	Opprinnelig insuffisiens og innbragte formuesgoders påfølgende verdistigning	46
4.4	Beregning der skjevdelsmidlene er blandet sammen med likedelsmidler	48
4.4.1	Sameie eller eneeie? Felles bolig bygget på arvet tomt	49
4.5	Beregning der finansieringsgjeld er nedbetalt med skjevdelsmidler	50
4.6	Verdifall	52
5	<u>AVSLUTNING</u>	56
6	<u>LITTERATURLISTE</u>	57
6.1	Bøker	57
6.2	Artikler	58
6.3	Lovgivning	59
6.4	Dommer	59
6.4.1	Høyesterettsdommer	59
6.4.2	Lagmannsrettsdommer	59
6.5	Forarbeider	60
6.6	Nettdokumenter	60
6.7	Personlig meddelelse	62

1 Innledning

1.1 Introduksjon

Retten til skjevdeling er hjemlet i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven eller el.) § 59 (1):

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Skjevdelingsretten er et unntak fra lovens hovedregel om likedeling av ektefellenes formuer, eller felleseiet, jfr. § 58 (1) (alle omtalte lovbestemmelser gjengis i vedlegget). En deling eller et skifte finner som regel sted ved ekteskapets opphør, vanligvis ved separasjon eller skilsmisse (se § 57), eller når den ene ektefellen dør (se § 77). Skjevdelingsretten kan gjøres gjeldende både av ektefellen og av en avdød ektefelles arvinger. Imidlertid tapes retten hvis gjenlevende ektefelle overtar avdødes formue i uskifte, jfr. § 77 (1) 2. pkt.

Med hjemmel i unntaksreglene i § 59 andre og tredje ledd kan skjevdelingskravet reduseres eller falle bort, eller utvides til også å gjelde verdien av andre deler av felleseiet.

I oppgaven behandles vilkårene for skjevdelingsretten samt beregningen av den verdi som kan skjevdeles (skjevdelingskravet) etter § 59 (1). § 59 (2) og (3) berøres bare i den grad disse kan belyse vilkårene og beregningen etter § 59 (1). Målet er å gi en fremstilling av gjeldende rett, på grunnlag av en analyse av de relevante rettskildefaktorene og en avveining av de ulike argumenter. Rettstilstanden er åpen eller uklar på flere punkter. Mine konklusjoner her kan ikke betraktes som annet enn anbefalinger, og kan utvilsomt diskuteres.

Som en introduksjon vil jeg i neste kapittel gi en kort fremstilling av skjevdelingsrettens bakgrunn, begrunnelse og aktualitet. Slik plasseres oppgavens problemstillinger i en

sammenheng som både er nyttig og relevant for å vurdere og forstå skjevdelingsrettens innhold.

1.2 Begrepsavklaringer

Enkelte begreper anvendt i oppgaven defineres i det følgende.

Med ”skjæringstidspunkt” menes tidspunktet for fastleggelsen av den formue som skal deles, jfr. §§ 60 og 78. Skjæringstidspunktet er i de fleste tilfeller det tidspunkt da begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til fylkesmannen, da samlivet ble brutt dersom dette skjedde først, eller ved ektefellens død. Verdsettelsen av den enkelte eiendel knyttes til verdien på skjæringstidspunktet dersom eiendelen tilhører den ene ektefellen fullt ut. I andre tilfeller gjelder verdien på utlodningstidspunktet (ved offentlig skifte), eller da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen (ved privat skifte), se § 69. I oppgaven forutsettes det at formuen både fastlegges og verdsettes på skjæringstidspunktet.

Med ”formuesgode” menes et konkret aktivum. Med ”formuesverdi” siktes til ”verdien av formue”, jfr. § 59 (1).

Der uttrykket ”opprinnelig” er brukt for å karakterisere ektefellens midler, verdier, formuesgoder eller gjeld, siktes det til situasjonen da ekteskapet ble inngått, da arven falt eller da gaven ble mottatt, jfr. § 59 (1).

Der uttrykket ”aktuell” er brukt i samme henseende, siktes det til situasjonen på skjæringstidspunktet.

Med ”likedelingsmidler” menes de deler av felleseiet (formue som ikke er særeie, se pkt. 2.1) som skal deles likt.

For enkelhets skyld handler oppgavens eksempler om skjevdeling på et skifte mellom ektefellene, ikke mellom gjenlevende ektefelle og den avdøde ektefellens arvinger.

1.3 Rettskildefaktorene

Fremstillingens utgangspunkt er lovteksten: Ekteskapslovens § 59 (1). Bestemmelsens nære omgivelser i loven kan gi veiledning. Dette gjelder primært regelens andre og tredje ledd, samt regelen om likedeling og gjeldsfradrag i § 58.

Regelens mest sentrale forarbeider er Ekteskapslovutvalgets innstilling til ny ekteskapslov del II (NOU 1987:30) og Justis- og politidepartementets odelstingsproposisjon nr. 28 (1990-1991).

Det er avsagt seks høyesterettsdommer om skjevdeling: Rt. 1999 s. 177, Rt. 2001 s. 572, Rt. 2001 s. 1434, Rt. 2002 s. 1596, Rt. 2004 s. 108 og Rt. 2008 s. 769. Pr. oktober 2010 foreligger det nærmere 100 lagmannsrettsdommer i Lovdata-basen om skjevdeling etter § 59 (1). I Høyesterett har skjevdelingskravets beregning vært et gjennomgangstema, mens det i lagmannsretten hyppigst har stått strid om lovens inngangsvilkår og tilbakeføringsvilkår (se pkt. 3.3 og 3.4). Ingen tingrettsdommer er gjennomgått, både som følge av deres lave rettskildemessige vekt, og fordi svært få er registrert i Lovdata.

Særlig to reelle hensyn har vekt i rettsspørsmål om skjevdeling. For det første er skjevdelingsregelen selv begrunnet i hensynet til rimelighet, jfr. pkt. 2.1. Hensynet er relevant både som et uttrykk for lovens formål, og som et selvstendig, reelt hensyn. For det andre var det avgjørende for lovgiver at skjevdelingsregelen ikke i for sterk grad skulle komplisere oppgjøret¹. Rettstekniske hensyn må derfor gis vekt.

Skjevdelingsregelen er godt belyst i den juridiske litteraturen. Tone Sverdrup og Peter Lødrup har engasjert seg i særlig grad, men også Vera Holmøy, Thomas Eeg, Torstein Frantzen, Asbjørn Strandbakken m.fl. har bidratt. Jeg har for øvrig drøftet enkelte problemstillinger i møte med Avdelingen for familie / arv / skifte i Advokatfirmaet Hjort, et av de få store og mellomstore advokatfirmaer med familierett som et satsningsområde.

---

¹ NOU 1987:30 s. 82

2 Skjevdelingsrettens bakgrunn, begrunnelse og aktualitet

2.1 Bakgrunn og begrunnelse

Ved vedtagelsen av ekteskapsloven i 1991 representerte skjevdelingsregelen i § 59 den viktigste endring i forhold til den tidligere formuesordning². Skjevdeling gikk fra å være et snevert unntak til i praksis å bli en normalordning ved delingen av ektefellenes formuer.

Skjevdelingsrettens hovedbegrunnelse er at det sentrale hensynet bak likedeling ikke gjør seg gjeldende for midler skapt utenfor ekteskapets ramme³: Ekteskapet er et livsfellesskap, der begge ektefeller forutsettes å ha gjort sin innsats. Når fellesskapet opphører, er det derfor rimelig at ektefellene deler likt de midler som er anskaffet under ekteskapet. Midler en ektefelle eier ved ekteskapets inngåelse, eller som han / hun senere får i arv eller gave fra andre enn ektefellen, springer ikke ut av dette fellesskapet. Det ville derfor være urimelig om disse måtte deles på skiftet. Ekteskapslovutvalgets mindretall anførte riktignok at de fleste ektefeller innretter seg etter de midler de har, uavhengig av ervervs måten⁴. Særlig i langvarige ekteskap kan rimelighetshensyn derfor tale mot skjevdeling.

Regelens vedtagelse må også ses på bakgrunn av en stadig stigende skilsmisserate og et økt velstandsnivå⁵. Flere skilsmisser skapte et større behov for tilpassede og rettferdige delingsregler. En høy risiko for skilsmisse talte for en begrensning av ekteskapets økonomiske virkninger utover det som fellesskapet kunne begrunne.

Skjevdelingsmidlenes utbredelse og verdi hadde sannsynligvis økt i takt med velstandsnivået.

Til tross for en parallell samfunnsutvikling er skjevdeling ingen normalordning i de andre nordiske land, men er der et unntak basert på rimelighet⁶. I Europa for øvrig

---

² Jfr. Holmøy (2001) s. 386, se lov 31. mai 1918 nr. 2 om indgaaelse og opløsning av ekteskap §§ 37, 40 og 54

³ NOU 1987:30 s. 79, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 66

⁴ Jfr. f.eks. NOU 1987:30 s. 85

⁵ Se NOU 1987:30 s. 17-18

⁶ Jfr. Agell (2003) s. 376-382

derimot, er det bare formue ervervet i løpet av ekteskapet, arv og gave unntatt, som vanligvis er gjenstand for likedeling⁷.

Skjevdelingsretten begrunnes også med at skjevdeling til en viss grad kan tre i stedet for særeie⁸. Særeie er formue som ikke skal deles. Særeiet etableres i ektepakt, eller fastsettes av arvelater eller giver som vilkår for arven eller gaven (se §§ 42 og 48). Etter Ekteskapslovutvalgets syn ville de fleste ønske å holde visse typer midler, som arvemidler, utenfor en deling, ikke bare de som kjenner rettsreglene eller som har et særlig initiativ.

Rettsvirkningene er riktignok forskjellige på flere punkter. For det første gjelder skjevdelingsretten verdier, mens særeie kan fastsettes for bestemte formuesgoder, jfr. §§ 59 (1), 42 og 48. For det andre kan ektefellene avtale at reglene om skjevdeling ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør, jfr. § 44, mens en særeieklausul fastsatt av giver eller arvelater i utgangspunktet ikke kan endres, jfr. § 48. Videre er en særeieklausul heller ikke gjenstand for urimelighetssensur, i motsetning til et skjevdelingskrav, jfr. § 59 (2). Endelig inngår og assimileres skjevdelingsmidler i et uskiftet bo, mens særeie som hovedregel ikke overtas i uskifte, jfr. arveloven § 9.

2.2 Aktualitet

Skjevdelingsrettens praktiske betydning kan ha endret seg siden regelen ble forberedt for rundt 25 år siden. I 1985 ble det anslått at rundt en tredjedel av alle inngåtte ekteskap ville bli oppløst ved skilsmisse. For ekteskap inngått i 2009 har den beregnede andelen skilsmisser steget til 43 %⁹. Ekteskapslovutvalget anså likedeling som særlig urimelig der ekteskapet hadde vært kortvarig¹⁰. Den beregnede skilsmisseprosenten på ti års sikt var 14,7 % i 1985 og 21,3 % i 2009¹¹.

Hvorvidt ektefellene har opparbeidet seg en formue før inngåelse av ekteskapet, henger delvis sammen med alderen deres. Gjennomsnittsalder ved førstegangs giftemål har

---

⁷ Jfr. *Property relations between spouses* (2009) s. 257-293

⁸ NOU 1987:30 s. 81-82

⁹ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 12

¹⁰ NOU 1987:30 s. 78

¹¹ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 12

steget markant siden midten av 1980-tallet: 27,5 år for menn og 24,9 år for kvinner i 1986, mot 33,8 år for menn og 31 år for kvinner i 2009¹². Samboerskap er samtidig blitt mer utbredt i disse aldersgrupper¹³. Med en høyere skilsmisserate er gjengifte blitt noe vanligere¹⁴, og gjengiftegruppen har større midler ved ekteskapets inngåelse.

Det finnes ingen eksakte tall på enkeltpersoners gjennomsnittlige nettoformue i ”gifteferdig” alder. Enkeltpersoner generelt hadde en netto ligningsformue i 1985 på kr. 80 400 (2008-kroner), mens tallet var kr. 289 800 i 2008¹⁵. Selv om mennesker i etableringsfasen jevnt over har mest gjeld¹⁶, må det kunne legges til grunn at flere har midler ved ekteskapets inngåelse i dag enn da ekteskapsloven ble forberedt.

Det er publisert undersøkelser vedrørende gjennomsnittlige arve- og gavebeløp for 1981 og 1991, men ikke for 1985. I 1981 utgjorde arv og gave henholdsvis kr. 130 000 og kr. 492 000, mens et samlet snitt for 1991 (kriseåret) beløp seg til kr. 164 000 (2007-kroner)¹⁷. I 2007 utgjorde gjennomsnittsarven kr. 796 000, mens gjennomsnittsgaven var på kr. 819 000¹⁸. For øvrig tyder tall fra 1999 til 2007 på at antallet arve- og gavemottagere har steget (korrigert for befolkningsvekst)¹⁹, uten at tall fra tidligere år kan bekrefte dette.

De livsforhold som på 1980-tallet motiverte til en utvidelse av skjevdelingsretten, er følgelig enda mer beskrivende for dagens samfunn: Skilsmisseraten har økt ytterligere, flere ekteskap er kortvarige, ektefellene har større formue når de gifter seg, og de arver og mottar mer under ekteskapet. Skjevdelingsretten har aldri tidligere vært mer aktuell enn den er i dag. Desto mer nødvendig er det at rettens vilkår og kravets beregning søkes klarlagt så langt rettskildene tillater.

---

¹² Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 6

¹³ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 06831

¹⁴ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 5

¹⁵ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 11.1

¹⁶ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 198

¹⁷ Jfr. NOU 2000:8 pkt. 5.3 og vedlegg 1 pkt. 3 og 5

¹⁸ Statistisk sentralbyrå (2009) tabell 3

¹⁹ Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 04192

3 Vilkårene for skjevdeling

Det kan utledes fire vilkår for skjevdeling etter el. § 59 (1). For det første må skjevdeling kreves av én av ektefellene: ”Verdien av formue (...) kan kreves holdt utenfor delingen”. For det andre må ektefellen være eier av verdiene som kreves skjevdelte. Vilkåret fremgår ikke direkte av ordlyden, men stadfestes klart både i forarbeider²⁰ og rettspraksis²¹. Det tredje vilkåret, gjerne omtalt som ”inngangsvilkåret”, innebærer at ektefellen må ha hatt midler da ekteskapet ble inngått, eller senere ha ervervet midler ved arv eller gave fra andre enn ektefellen. Ifølge det fjerde vilkåret, tilbakeføringsvilkåret, må de formuesverdier som kreves skjevdelte, klart kunne føres tilbake til disse midler.

3.1 Skjevdeling må kreves

Skjevdeling inntreffer ikke automatisk, men må kreves av en ektefelle. Bakgrunnen for vilkåret er at det i mange tilfeller vil være mer hensiktsmessig med likedeling²². F.eks. gjelder dette der ektefellene har bragt inn eller ervervet omtrent like store skjevdelingsmidler. Også i mange andre tilfeller må likedeling antas å fremstå som mest naturlig for partene.

Det er i forarbeidene fastslått at også delvis skjevdeling kan kreves²³, f.eks. ved at man krever å holde verdien av arvemidler utenfor delingen, men ikke verdien av midler man eide ved ekteskapets inngåelse.

3.2 Ektefellen må være eier av verdiene

Ektefellen må fremdeles være eier av de formuesverdier som hevdes å kunne føres tilbake til skjevdelingsmidlene. Formuesverdiene må altså kunne gjenfinnes i ektefellens rådighetsdel. Det har ingen betydning hvorvidt verdiene er knyttet til et formuesgode i eneeie eller en sameieandel. Har ektefellen gitt bort formuesverdiene til den andre ektefellen, er skjevdelingskravet tapt. Heller ikke den andre ektefellen kan skjevdele disse verdiene, se pkt. 3.3.3.

---

²⁰ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991), s. 121

²¹ Rt. 2001 s. 1434, Rt. 2008 s. 769

²² Se NOU 1987:30 s. 84

²³ NOU 1987:30 s. 80, 130, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 69, 121

3.3 Inngangsvilkåret: Ektefellen må ha hatt midler ved ekteskapets inngåelse, eller senere ervervet midler ved arv eller gave fra andre enn ektefellen

Skjevdeling kan kun kreves for formuesverdier som kan føres tilbake til én eller flere av disse tre typer midler.

3.3.1 "Midler": "Formuesgode" eller "nettoverdi"?

Begrepet "midler" slik det er anvendt i § 59 (1) er ikke entydig; det kan forbindes både med "formuesgoder" og "nettoverdier" (alternativt "deler" av "formuesgoder"). Når det gjelder midler bragt inn i ekteskapet, er heller ikke "nettoverdier" en ukomplisert term: Denne kan både forstås som summen av de enkelte formuesgoders nettoverdi (formuesgodets verdi fratrukket eventuell finansieringsgjeld), eller til verdien av alle formuesgoder (bruttoformuen) fratrukket alle typer gjeld. Siden disse "midler" er utgangspunktet for hva som kan kreves skjevdelt, blir begrepets betydning i de fleste tilfeller avgjørende for skjevdelingskravets størrelse²⁴.

Til illustrasjon hadde en ektefelle en bolig verd kr. 1 800 000 ved ekteskapets inngåelse, boliggjeld av samme størrelse, og studiegjeld på kr. 300 000. Det forelå dermed ingen nettoverdier, både forstått som bruttoformue fratrukket gjeld, og som formuesgodets verdi fratrukket finansieringsgjeld. Hvis man derimot forstår "midler" som "formuesgoder", var boligen nettopp et slikt gode. Formuesverdier på skjæringstidspunktet som kunne føres tilbake til boligen skulle dermed kunne kreves skjevdelt i medhold av § 59 (1). Tilsvarende gjelder hvis ektefellen under ekteskapet fikk en gave eller arv mot å overta gjeld eller gi et vederlag.

I det følgende vil jeg søke å avklare betydningen av ordet "midler" på grunnlag av de relevante rettskildefaktorer. I den juridiske litteraturen er det kun Thomas Eeg som eksplisitt har forfektet et syn på "midler" som "formuesgoder"²⁵. Han har samtidig gitt en mer utførlig drøftelse av problemstillingen enn de andre forfatterne. Jeg vil derfor vurdere hans argumentasjon parallelt.

---

²⁴ Det økonomiske resultatet blir det samme hvis den opprinnelige gjelden hadde finansiert de aktuelle formuesgodene, og gjelden ikke var blitt nedbetalt under ekteskapet, jfr. el. § 58 (3) b).

²⁵ Eeg (2006) s. 336-341

Det er ikke dermed sagt at ”midler” uttrykkelig er tolket som ”nettoverdier” i all annen teori. Det er likevel enighet om at et skjevdelingskrav er et ”nettokrav”, nærmere bestemt at det er de innbragte, arvede eller mottatte formuesgodenes nettoverdi som er utgangspunkt for kravet. En forankring av dette utgangspunktet i lovens ordlyd, mest nærliggende i begrepet ”midler”, synes likevel bare å følge av Sverdrup og Lødrups siste fremstillinger²⁶. Da skjevdelingsregelen retter seg mot den jevne borger, må det være av stor betydning at meningen bak lovens enkelte ord søkes avklart.

Ordlyden i § 59 (1) gir som nevnt ingen veiledning om betydningen av ”midler”. Eeg har pekt på paragrafens sammenheng med den foregående, § 58, som et argument for å forstå ”midler” som ”formuesgoder”²⁷. § 58 slår fast hovedregelen om likedeling av felleseiet etter fradrag for gjeld på skjæringstidspunktet. Det følger så av § 58 (3) b) at gjeld til erverv eller påkostning (finansiering) av særeie- eller skjevdelingsmidler så langt som mulig skal trekkes fra i disse deler av formuen.

Bestemmelsen kan se ut til å implisere, som Eeg også hevder, at et skjevdelingskrav i medhold av § 59 er et bruttokrav; dvs. at kravets utgangspunkt er ”midler” forstått som ”formuesgoder”. På skjæringstidspunktet gjenstår det f.eks. kr. 500 000 av boliggjelden i eksempelet ovenfor. Hvis det er boligen i sin helhet som er utgangspunktet for skjevdelingen, er det rimelig at gjelden skal gå til fradrag i boligens verdi, og ikke i likedelingsmidlene. Hvis ”midler” derimot forstås som ”nettoverdier”, er boliggjelden trukket fra allerede ved fastsettelsen av dette utgangspunktet. Da den lånefinansierte delen av boligen (i eksempelet hele boligen) dermed ikke anses som en del av skjevdelingsmiddelet, må de kr. 500 000 heller trekkes fra i likedelingsmidlene, jfr. § 58 (3) bokstav a. Riktignok kan et unntak tenkes for gjeld tatt opp under ekteskapet for å vedlikeholde skjevdelingsmidlene²⁸, f.eks. en arvet hytte. For øvrig virker gjeldsfradragsregelen overflødig, og forholdet mellom § 58 (3) b) og § 59 (1) noe uklart²⁹.

---

²⁶ Sverdrup (2002) s. 679-680, Lødrup (2009) s. 259-260

²⁷ Eeg (2006) s. 336-341

²⁸ Se Holmøy (1997) s. 29, Lødrup (2009) s. 276

²⁹ Jfr. f.eks. Holmøy (1997) s. 28

Særregelen om gjeldsfradrag i § 58 (3) bokstav b sier ingen ting om eventuell nedbetalt gjeld, som opprinnelig hvilte på eller ble bragt inn i ekteskapet sammen med formuesgodene. En forståelse av ”midler” som ”formuesgoder” innebærer dermed at skjevdeling kan kreves etter § 59 (1) selv om den opprinnelige gjelden skulle være nedbetalt med likedelingsmidler, f.eks. ektefellens lønnsinntekt.

En slik rett er imidlertid på kollisjonskurs med begrunnelsen bak skjevdelingsregelen i § 59, jfr. pkt. 2.1: Det kan ikke være rimelig, og for øvrig stridende mot likedelingsregelen i § 58 (1), å skjevdele formuesverdier som ikke kan føres tilbake til verdier ”utenfra”, men til et lån som er nedbetalt med likedelingsmidler. I annen juridisk litteratur er begrunnelsen, eller lovformålet, nettopp anvendt som et argument for å anse skjevdelingskravet som et nettokrav³⁰. Det kan spørres om lovformålet også taler mot skjevdeling der den nedbetalte gjelden ikke hadde finansiert de aktuelle formuesgodene, som f.eks. studiegjeld. For å finne en ektefelles reelle verdier ved ekteskapets inngåelse, må imidlertid alle typer gjeld trekkes fra. Å skjevdele formuesgodenes verdi til tross for at gjelden er nedbetalt med likedelingsmidler (ved nedbetaling med skjevdelingsmidler: se pkt. 3.4.5 og 4.5), vil derfor uansett bety skjevdeling av større verdier enn de som reelt sett ble tilført ekteskapet utenfra. Lovens formål må derfor sies å støtte en tolkning av ”midler” (ved ekteskapsinngåelsen) som ektefellens bruttoformue fratrukket gjeld.

Hvis regelen i § 58 (3) c) om fradrag av ”annen gjeld” (annen gjeld enn finansieringsgjeld) også omfatter ”annen gjeld” (som studiegjeld) fra før ekteskapsinngåelsen, skal denne gå forholdsmessig til fradrag i likedelingsmidler, særreie- og skjevdelingsmidler. Også der ”annen gjeld” står ubetalt, vil ektefellen følgelig kunne skjevdele høyere verdier enn det som i realiteten ble bragt inn i ekteskapet.

Eeg mener derimot at skjevdelingskravet i slike tilfeller bør justeres ved bruk av § 59 (2)³¹. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved riktigheten av at hovedregelen for skjevdeling, § 59 (1), skal kunne gi rom for en skjevdelingsrett som både strider mot

---

³⁰ Se Sverdrup (2002) s. 679, Lødrup (2009) s. 260

³¹ Se f.eks. Eeg (2006) s. 398

likedelingsprinsippet i § 58 (1), samt mot skjevdelingsregelens egen begrunnelse. Det kan også synes tvilsomt hvorvidt den fakultative, skjønnsmessige og snevre unntaksregelen i § 59 (2) er egnet til nødvendig korreksjon. Eeg medgir at bruken av § 59 (2) ”kanskje” krever evne og vilje til reorientering³², men dermed begir han seg snarere inn på en de lege ferenda-vurdering.

I forarbeidene omtales de opprinnelige ”midler” også som ”eiendeler”, ”formue” og ”verdier”. Lite kan utledes av ordbruken verken i den ene eller annen retning. Eeg peker for øvrig på lovgivers intensjon om at skjevdelingsretten til en viss grad skulle erstatte behovet for særøie, jfr. pkt. 2.1. I utgangspunktet er særøiemidler ”formuesgoder”: Hvis en arvelater eller giver bestemmer at en hytte skal være ektefellens særøie, regnes hytta i sin helhet som særøie, uavhengig av om det hviler gjeld på den, eller om ektefellen har gitt et vederlag for den (gavesalg, eller salg til underpris der giveren har gavehensikt, jfr. pkt. 3.3.3). Hvis arvingen betaler ned gjelden eller betaler vederlaget med likedelingsmidler, kan arvingens ektefelle på et skifte kreve vederlag etter el. § 63 (1). Eeg mener at en likebehandling av skjevdeling og særøie vil være mest i tråd med lovgivers intensjoner, i tillegg til ”hensynet til konsekvens i regelsettet”³³.

At særøie er et bruttobegrep, gjelder riktignok ikke absolutt. Ved gavesalg viser dommene Rt. 1986 s. 164 og LA-2009-176105 at kun der transaksjonens gavepreg har vært dominerende, og vederlaget tilsvarende underordnet, kan hele formuesgodet anses som mottakerens særøie. I motsatt fall gjelder særøieklausulen bare for ”gavedelen”. Siden overtakelse av gjeld kan betraktes som et ”vederlag” for arv eller gave, bør dommene også være relevante i slike tilfeller³⁴. Dermed vil et syn på ”midler” som ”formuesgoder” uansett ikke skape likhet mellom skjevdeling og særøie.

I alle tilfeller er det ikke holdepunkter for å anta at lovgiver ønsket likhet utover retten til unntagelse fra deling. Tvert i mot skiller regelsettene seg fra hverandre både hva gjelder vilkår og virkninger, jfr. pkt. 2.1. Skjevdelingsretten kan anses som en noe ”svakere” rett, både fordi den kun er en verdiregel, og fordi den kan påberopes av alle,

---

³² Eeg (2006) s. 407

³³ Eeg (2006) s. 300

³⁴ Se også Sverdrup (2002) s. 695

uavhengig av om det forelå avtale eller klausul om unntak fra likedeling. Et utsagn i dommen Rt. 2004 s. 108 (om skjevdeling av verdien av bebygget tomt) om at lovgivers intensjon var å oppnå en situasjon tilsvarende særeie, er ikke nødvendigvis uforenlig med følgende uttalelse fra Rt. 2002 s. 1596 (om beregning av skjevdelingskravet der formuesgodet var lånefinansiert): ”Det fremstår etter mitt syn verken som unaturlig eller urimelig at dette spørsmålet – som flere andre – er regulert på forskjellig måte ettersom partene har valgt felleseie eller særeie”.

Hva gjelder mulighetene for å bøte på den urimelighet som kan følge av et syn på særeie- og skjevdelingsmidler som formuesgoder, foreligger det i alle tilfeller en forskjell: Mens ektefellens krav på vederlag ved særeie etter el. § 63 er en nærmest ubetinget rett, er § 59 (2) en fakultativ og skjønnsmessig unntaksregel.

I forarbeidene for øvrig blir følgende uttalelse av Ekteskapslovutvalget³⁵ tillagt stor vekt i den juridiske litteraturen³⁶: ”Det kan nevnes at forloddskravet etter § 12-3 bare omfatter nettoverdien av midler man hadde da ekteskapet ble inngått m.v.” (§ 12-3 tilsvarer el. § 59). En nærliggende tolkning er at ”midler” skal forstås som ektefellens nettoverdier ved ekteskapets inngåelse m.v. Imidlertid fremholdes det så at ”[G]jeld som ektefellen har pådratt seg i forbindelse med erverv eller påkostning av eiendeler som inngår i formue som er unntatt fra deling, vil derfor komme til fradrag når størrelsen av skjevdelingskravet skal fastlegges.” Muligens siktes det utelukkende til gjenstående gjeld på skjæringstidspunktet, jfr. den nesten likelydende gjeldsfradragsregelen i § 58 (3) b). På den annen side handlet uttalelsene om beregningen av forloddskravet etter § 59, ikke etter § 58. I tilfelle synes det som om utvalget forstår ”nettoverdier” som hvert aktivums verdi fratrukket gjeld til ”erverv eller påkostning”.

I departementets kommentar til § 59, heter det: ”Forloddskravet gjelder nettoverdien av de aktuelle midlene, etter fradrag for gjeld etter utkastets § 58 tredje ledd bokstavene b og c”³⁷. Uttalelsen kan forstås på to ulike måter: For det første slik at midlene forstått

---

³⁵ NOU 1987:30 s. 130

³⁶ Se f.eks. Sverdup (2002) s. 679, Strandbakken (2003) s. 1-2, Lødrup (2009) s. 259-260

³⁷ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

som "nettoverdier" (riktignok uklart i hvilken betydning) er kravets utgangspunkt, og at denne nettoverdien i neste omgang reduseres med gjenstående gjeld etter § 58 (3) b) og c). Eks.: En ektefelle bragte et hus verdt kr. 2 000 000 inn i ekteskapet, men også pantegjeld på kr. 1 500 000. Innbragt nettoverdi var altså kr. 500 000. Hun tok siden opp gjeld på kr. 200 000 til vedlikehold, som var nedbetalt til kr. 100 000 ved ekteskapets slutt. Forloddskravet ville da bli den innbragte nettoverdiens ("midlenes") verdi på skjæringstidspunktet (f.eks. kr. 700 000) fradratt den gjenstående vedlikeholdsgjelden på kr. 100 000, dvs. kr. 600 000.

For det andre kan uttalelsen forstås slik at det med "nettoverdien" siktes til verdien av "formuesgoder" med fradrag av gjeld etter § 58 (3) b) og c). Det gjenstår f.eks. kr. 800 000 av pantegjelden omtalt over ved ekteskapets slutt. Huset er steget i verdi til kr. 2 400 000, mens det som nevnt gjenstår vedlikeholdsgjeld på kr. 100 000. Forloddskravet ville da bli kr. 2 400 000 (formuesgodets verdi) fradratt gjenstående gjeld (kr. 800 000 + kr. 100 000), i alt kr. 1 500 000.

Ekteskapslovutvalget og departementets uttalelser kan bidra til belysning, og blir i teorien brukt som et argument for å anse skjevdelingskravet som et nettokrav. Imidlertid etterlater uklarhetene rom for tvil, i tillegg til at det nettopp var departementet, trolig støttet av Ekteskapslovutvalget, som formulerte den omdiskuterte gjeldsfradragsregelen i § 58 (3) b). Det forblir derfor uklart hvilke tanker som ligger bak regelsettet, og forarbeidene mister noe av sin rettskildemessige vekt.

Blikket må dermed vendes mot rettspraksis. I dommen i Rt. 2001 s. 1434 hadde hustruen bragt med seg en delvis lånefinansiert bolig inn i ekteskapet, og krevde skjevdeling. I vurderingen av om tilbakeføringsvilkåret var oppfylt, uttalte førstvoterende (representant for flertallet): "Slik jeg ser det, er nettoverdien av eiendommen i X ikke byttet direkte om i eiendommen i Z." Også for mindretallet var boligens nettoverdi ved ekteskapsinngåelsen utgangspunktet for skjevdelingskravet. Utgangspunktet i nettoverdien forankres dessuten i ordet "midler" (her om boligens verdistigning)³⁸: "Etter min mening taler de beste grunner for å ta utgangspunkt i den

---

³⁸ Jfr. også Eeg (2006) s. 336-337

del av verdistigningen som kan tilbakeføres til den forholdsmessige verdi ved ekteskapets inngåelse. (...) Dersom ektefellen godskrives hele verdistigningen, vil vedkommende oppnå avkastning av en høyere verdi enn den som ble brakt inn i ekteskapet”³⁹.

Saken gjaldt nettoverdier i betydningen eiendelens verdi fratrukket finansieringsgjeld. Det var imidlertid lovens formål som var avgjørende for mindretallets standpunkt. Formålet taler som nevnt for at ”nettoverdier” ved ekteskapsinngåelsen anses som bruttoformue fratrukket all gjeld, eller ektefellens reelle verdier.

En enstemmig rett gav i dommen Rt. 2002 s. 1596 sin tilslutning til mindretallets syn i Rt. 2001 s. 1434, og kom til samme konklusjon i et tilsvarende forhold. Også her var lovens formål av stor betydning. Retten fremholdt for øvrig at standpunktet var utslag av en generell regel som fikk anvendelse i alle saker.

For øvrig ser det ut til at retten i de tre nyere lagmannsrettsdommene LG-2004-12149, LE-2005-19840 og LB-2009-30224 også har tolket ”midler” som ”nettoverdier”, og ”nettoverdier” ved ekteskapsinngåelsen som bruttoformue fratrukket gjeld.

Med henvisning til lovens formål, forarbeidene samt de to høyesterettsdommene legger som nevnt alle juridiske forfattere bortsett fra Eeg til grunn at skjevdelingskravet er et nettokrav⁴⁰. ”Nettoverdier” ved ekteskapsinngåelsen blir av de samme forstått som ektefellens bruttoformue fratrukket all gjeld. Dette synes å være utledet av forarbeidene og lovens formål.

Selv om rettskildene ikke sammenfaller fullt ut, tilsier skjevdelingsregelens formål og Høyesteretts klare og enstemmige oppfatning i Rt. 2002 s. 1596 at ”midler” bør forstås som ”nettoverdier”, i betydningen bruttoformue fratrukket gjeld. Løsningen har som nevnt støtte i teorien, og muligens også i lovens forarbeider.

---

³⁹ Rt. 2001 s. 1434 s. 1443

⁴⁰ Se Holmøy (1997) s. 28, Holmøy (2001) s. 390, 392, Sverdrup (2002) s. 679, Strandbakken (2003) s. 1-2, Lødrup (2009) s. 259-260, Egge (2005) s. 6. Motsatt Eeg (2006) og (2008). Frantzen (2003) er noe uklar på dette punktet, men uttaler på s. 228 at suffisiens ved ekteskapsinngåelsen er et vilkår etter § 59 (1).

3.3.2 Midler bragt inn i ekteskapet

Det følger av konklusjonen over at ektefellen må ha bragt med seg midler i form av nettoverdier inn i ekteskapet for å kunne skjevdele deres verdi på skjæringstidspunktet.

I lagmannsrettsdommene LF-2000-1151 og LE-2005-19840 ble det imidlertid tatt en reservasjon der eventuelle innbragte formuesgoders verdi i løpet av ekteskapet har oversteget den opprinnelige gjelden. Situasjonen må anses som praktisk, særlig med tanke på verdistigningen i boligmarkedet. I den sistnevnte dommen hadde ektefellen formuesgoder verdt kr. 500 000 og gjeld på kr. 700 000 ved ekteskapsinngåelsen. Det forelå dermed ingen nettoverdier. På skjæringstidspunktet hadde formuesgodene steget i verdi til mellom kr. 1 200 000 og 1 300 000. Med utgangspunkt i rimelighetsbetraktninger, og med referanser til Holmøy og Lødrups lovkommentar⁴¹, ble det i begge dommene lagt til grunn at overstigende verdi kunne kreves skjevdelte. I sistnevnte dom utgjorde dette 500 000 – 600 000 kr. Også Sverdrup har åpnet for en slik reservasjon⁴².

Da Høyesterett ikke har tatt stilling til spørsmålet, er rettstilstanden uklar. Jeg vil likevel foreta en drøftelse under pkt. 4.3.4.

Ekteskapsinngåelsen som grense etter § 59 (1) ligger fast, uavhengig av om partene har vært samboere i forkant. Dermed kan det forekomme at midler som den ene ektefellen bringer med seg inn i ekteskapet, i realiteten er skapt mer eller mindre i fellesskap under det forutgående samlivet.

I et delingsoppgjør må det for det første vurderes om den andre ektefellen, her kalt ektefelle B, har opparbeidet seg en sameieandel i midlene før ekteskapet ble inngått. Her er B's bidrag og graden av fellesskap rundt ervervet sentrale momenter, jfr. f.eks. Rt. 1984 s. 497. En slik vurdering ble gjort i Rt. 1999 s. 177 (om skjevdeling av verdien av en bolig som hustruen var formell eier av ved ekteskapets inngåelse, etter

---

⁴¹ Holmøy (2001) s. 392. Synspunktet ble også lagt til grunn i Holmøy (1997) s. 25

⁴² Se Sverdrup (2002) s. 680, Lødrup (2009) s. 260

forutgående samliv). Hvis en sameieandel anses opparbeidet, kan ektefellene kreve skjevdeling for verdien av hver sin sameieandel.

I mange tilfeller vil imidlertid ikke B's bidrag ha vært tilstrekkelig for å gi medeiendomsrett, som f.eks. bidrag til nedbetaling av gjeld på en eiendom som i sin tid ble kjøpt av A, jfr. Rt. 1999 s. 177. Slike bidrag kan derimot omdannes til et vederlagskrav mot A på grunnlag av alminnelige restitusjons- og berikelsesprinsipper, jfr. Rt. 1984 s. 497 og Rt. 2000 s. 1089⁴³. Et eventuelt opparbeidet vederlagskrav ved ekteskapsinngåelsen kan således skjevdeles av B. Alternativt kan A's skjevdelingskrav reduseres ved hjelp av § 59 (2). I så fall bør reduksjonen være så betydelig at den rettferdiggjør at A's midler skjevdeles, mens B's bidrag går til likedeling.

Hvis en sameieandel blir opparbeidet av B, men først under ekteskapet, kan A bare skjevdele verdien av sin egen sameieandel på skjæringstidspunktet (jfr. pkt. 3.2).

3.3.3 Midler ervervet ved arv eller ved gave fra andre enn ektefellen

Verken "arv" eller "gave" er nærmere definert i forarbeidene. Det legges derfor til grunn at det med "ervervet ved arv" menes erverv etter reglene i arveloven (legalarv eller testamentsarv). Når ikke annet fremgår, er det med "gave" mest nærliggende å ta utgangspunkt i det tradisjonelle formuerettslige gavebegrep som er lagt til grunn i rettspraksis og teori⁴⁴: En gave er en formuesforskyvning hvor giveren har hatt til hensikt å berike mottakeren.

Ved gavesalg følger det av synet på "midler" som "nettoverdier" at det bare er verdien av gaveelementet (gavens verdi fratrukket vederlaget) som kan kreves skjevdel⁴⁵. Tilsvarende må gjelde der ektefellen har betalt ut de andre arvinger for å kunne overta et formuesgode.

El. § 59 (1) statuerer motsetningsvis at verdien av gave fra ektefellen ikke kan kreves skjevdel⁴⁵. Regelen er i forarbeidene begrunnet med at formålet med en slik gave ofte vil

---

⁴³ Jfr. også Sverdrup (2002) s. 682

⁴⁴ Se f.eks. Rt. 1996 s. 1647, Lødrup (2009) s. 205-206

⁴⁵ Jfr. også LA-2006-38229, LF-1999-1049, RG 1997 s. 204 (Frostatting), LH-2000-36, Holmøy (2001) s. 388

være å unndra denne fra kreditorforfølgning, men hvor det samtidig forutsettes at gaven skal deles likt ved ekteskapets opphør⁴⁶.

3.4 Tilbakeføringsvilkåret

Tilbakeføringsvilkåret innebærer at ”formue” på skjæringstidspunktet klart må kunne føres tilbake til midlene omtalt ovenfor. ”Formue” må forstås som alle former for økonomiske rettigheter, f.eks. fysiske gjenstander eller bankinnskudd. Det er formuens verdi som kan kreves skjevdelt. Hvorvidt tilbakeføringsvilkåret knytter seg til ”verdien av formue”, og ikke kun ”formue”, får praktisk betydning hvis formuens verdi er endret, se pkt. 4.1.

3.4.1 Innledning: Forbindelse mellom opprinnelige midler og aktuell formue.

Ombytning eller differanse?

Begrepet ”føres tilbake til” krever en forbindelse mellom de opprinnelige midler og den aktuelle formue. Forbindelsen rettferdiggjør at verdiene holdes utenfor delingsgrunnlaget. Fra forarbeider, rettspraksis og teori kan det utledes to ulike syn på hvilken form for økonomisk identitet som fordres: En forbindelse i form av ombytning, eller i form av differanse. Med ombytning menes at de opprinnelige midler faktisk og konkret er byttet om i den aktuelle formuen. F.eks. ble mannens arv på kr. 700 000 brukt til å kjøpe en båt, som er i behold på skjæringstidspunktet. Med en forbindelse i form av differanse menes at midlene har ført til en større rådighetsdel på skjæringstidspunktet enn hvis midlene ikke hadde eksistert. De opprinnelige midler må ikke gjenfinnes konkret. Arven er f.eks. brukt til nedbetaling av et forbrukslån, med det resultat at større deler av lønnen er spart, og akkumulert på ektefellens rådighetsdel.

Ekteskapslovutvalget har tilsynelatende bygget på et ombytningsprinsipp, idet det hevdes at verdien av forbrukte midler ikke bør kunne skjevdeles. Imidlertid skapes forvirring ved at tilfellet der ”de opprinnelige eiendeler er forbrukt, men hvor nye er kommet til”, omtales som et grensetilfelle⁴⁷. Det kan her se ut til at det er differanseprinsippet som er tatt i bruk.

---

⁴⁶ NOU 1987:30 s. 82

⁴⁷ NOU 1987:30 s. 83

Departementet har derimot tilbakevist uttalelsen, og presisert at skjevdelingsretten faller bort ved forbruk⁴⁸. En annen av utvalgets uttalelser ble imidlertid ikke kommentert: ”Hvor det hersker uklarhet omkring de faktiske forhold, eller hvor en rekonstruksjon av eiendelenes skjebne ikke lar seg gjennomføre, må man falle tilbake på likedelingsreglene eller en skjønnsmessig skjevdeling”. Hvilken forbindelse som nærmere må foreligge for at en ”skjønnsmessig skjevdeling” kan foretas, fremgår ikke klart, og har vært undergitt ulike tolkninger, se mer under pkt. 3.4.7. Holmøy og Lødrup mener at utsagnet gir rom for et differanseprinsipp. Etter deres syn vil et krav om en mer konkret rekonstruksjon av hvor midlene har tatt veien, ”føre til en vesentlig innskrenkning i skjevdelingsregelens praktiske anvendelsesområde, og utelukke skjevdeling i en grad som neppe ville være forenlig med lovens formål”⁴⁹.

Det var imidlertid også Ekteskapsutvalget som foreslo kravet om at formuen ”klart” måtte kunne føres tilbake til midlene, for å redusere mulighetene for uklarhet og tvister. I uklare sammenblandingstilfeller ville en bevisregel som medførte likedeling ”lede til de mest tilfredsstillende resultater for ektefellene”⁵⁰. Et skjevdelingskrav basert på et differanseprinsipp kan vanskelig tenkes å oppfylle utvalgets klarhetskrav. Hvorvidt et ombytningsprinsipp vil føre til ”en vesentlig innskrenkning i skjevdelingsregelens praktiske anvendelsesområde”, jfr. Holmøy og Lødrup, beror nok i større grad på hvor strengt beviskravet utøves i praksis.

I høyesterettspraksis er ikke spørsmålet tatt opp direkte. I Rt. 2001 s. 1434 kan det likevel se ut til at flertallet bygger på et ombytningsprinsipp: Skjevdelingskravet ble ikke tatt til følge fordi de opprinnelige midlene (nettoverdien av en bolig ved ekteskapets inngåelse) ikke kunne spores konkret gjennom en rekke ulike ombytninger. Det kan riktignok anføres at det var et strengt beviskrav, og ikke ombytningsprinsippet i seg selv, som førte til avskjæringen av kravet. Mindretallet kan derimot sies å bygge på et differanseprinsipp. Her ble det åpnet for skjevdeling fordi ektefellene på skjæringstidspunktet ”fikk et større beløp til rådighet enn de ville ha fått om den formuen hun i 1973 brakte inn i ekteskapet, ikke hadde eksistert”.

---

⁴⁸ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁴⁹ Holmøy (2001) s. 396

⁵⁰ NOU 1987:30 s. 83

Det kan se ut til at ombytningsprinsippet legges til grunn i lagmannsrettspraksis, jfr. f.eks. LH-2006-17676 og LB-2009-135281. I teorien argumenterer Eeg og Sverdrup for et ombytningsprinsipp⁵¹. Her legges det vekt på lovens ordlyd, forarbeidene, samt reelle hensyn, i særlig grad de retstekniske.

Rimelighetshensyn kan tale for anvendelse av et differanseprinsipp der det er tilfeldig at det er skjevdelingsmidlene, og ikke likedelingsmidlene, som er forbrukt. Å bygge tilbakeføringsvurderingen på et differanseprinsipp vil på den annen side innebære kompliserte vurderinger av hypotetiske hendelsesforløp, noe retstekniske hensyn taler imot. Det må også antas at prinsippet åpner for flere tvister⁵².

Sett i sammenheng med de dommer som foreligger, samt uttalelsene i forarbeidene (både om at forbruk fører til avskjæring, og om klarhetskravet), anses ombytningsprinsippet å være best i samsvar med rettskildene.

3.4.2 Typetilfelle 1: Midlene er i behold eller byttet om

Hvis midlene er i behold på ektefellens rådighetsdel på skjæringstidspunktet, er det klart at verdien av disse kan kreves skjevdelt. Dette følger både av lovens ordlyd og av forarbeidene⁵³. Det har ingen betydning hvorvidt de opprinnelige midler er byttet om i et annet formuesgode, f.eks. hvis arven er brukt til å kjøpe en båt, jfr. pkt. 3.4.1. Da er det verdien av båten som i utgangspunktet kan kreves skjevdelt. Hvis midlene, f.eks. båten, har steget i verdi, må en ved beregningen av kravet undersøke verdistigningens årsaker, jfr. pkt. 4.2.

3.4.3 Typetilfelle 2: Midlene er blandet sammen med andre midler

Et praktisk tilfelle er at skjevdelingsmidlene blandes sammen med likedelingsmidler, eller evt. den andre ektefellens skjevdelingsmidler. En sammenblanding kan både skje ved ombytning i et nytt formuesgode (”sammenblanding ved erverv”), og ved påkostninger av et eksisterende formuesgode. Da påkostning er en form for verdistigning, omtales dette nærmere under 4.2.3. Vurderingen av om det i et påkostet

---

⁵¹ Eeg 2006 s. 365-367, Sverdrup (2002) s. 683-686

⁵² Jfr. Sverdrup (2002) s. 697, Eeg (2006) s. 366

⁵³ NOU 1987:30 s. 83, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

formuesgode finnes formue som kan ”føres tilbake”, vil riktignok i prinsippet være den samme som ved sammenblanding ved erverv⁵⁴.

En indirekte type sammenblanding kan foreligge der gjeld er nedbetalt med skjevdelingsmidler, og gjelden har finansiert en eiendom som er i behold. Da slik nedbetaling reiser særegne spørsmål, behandles denne under pkt. 4.3.5.

Ved sammenblanding ved erverv blir både skjevdelingsmidler og likedelingsmidler (evt. den andre ektefellens skjevdelingsmidler) brukt til å kjøpe et nytt formuesgode. F.eks. investeres en arv på kr. 800 000 i en hytte sammen med oppsparte likedelingsmidler på kr. 400 000, eller et lån på samme beløp. Ifølge departementet kan det ”bli særlig komplisert hvis det også har skjedd en sammenblanding med andre midler. I prinsippet er det likevel klart at det som kan føres tilbake til verdien av arv m.v., skal kunne holdes utenfor delingsgrunnlaget”⁵⁵. Skjevdelingskravet blir altså ikke tapt ved sammenblandingen, såfremt midlene kan gjenfinnes på skjæringstidspunktet. Dette må også følge av ombytningsprinsippet. Er hyttas verdi uendret, kan delen verd kr. 800 000 føres tilbake, og dermed kreves skjevdelt. Ved verdiendringer, se pkt. 4.4 og 4.6.

I Ekteskapslovutvalgets innstilling uttales riktignok også følgende: ”Bevisregler som medfører en likedeling av midlene hvor ektefellens formue gjennom ekteskapet er blandet sammen, vil lede til tilfredsstillende resultater for ektefellene”⁵⁶. Her tas det imidlertid sikte på situasjoner der ”det hersker uklarhet omkring de faktiske forhold, eller hvor en rekonstruksjon av eiendelenes skjebne ikke lar seg gjennomføre”. En slik situasjon kan f.eks. tenkes oppstått hvis hytta i vårt eksempel selges, og pengene dels går til forbruk, og dels finansierer en seilbåt som er i behold. Her vil det som oftest være umulig å vite om det er skjevdelingsmidlene (arven) eller likedelingsmidlene (de oppsparte midlene) som er gått til forbruk, og dermed gått tapt. Hvorvidt skjevdelingsretten er i behold, ser ut til å bero på hvor strengt beviskravet ”klart kan føres tilbake” blir tolket, se pkt. 3.4.7.

---

⁵⁴ Jfr. NOU 1987:30 s. 83

⁵⁵ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁵⁶ NOU 1987:30 s. 83

Eeg argumenterer på sin side for en enten-eller-løsning, som innebærer at formuesgodets fulle verdi kan kreves skjevdelt hvis de opprinnelige skjevdelingsmidlene utgjorde en vesentlig del av sammenblandingen⁵⁷. Hvis det snarere var likedelingsmidler som utgjorde en vesentlig del av sammenblandingen, kan skjevdeling ikke kreves. Urimeligheter kan ifølge Eeg avbøtes ved hjelp av § 59 (2) og (3). Riktignok bygger han sitt resonnement på et syn på ”midler” som ”formuesgoder” (som ifølge Eeg må ha tilstrekkelig økonomisk identitet med ”formue” på skjæringstidspunktet), men han henviser også til den tilsvarende vurderingen ved særeie. Løsningen ved sammenblanding av særeie- og felleseiemidler er imidlertid ikke klar. Forarbeidene legger opp til en enten-eller-ordning, men åpner samtidig for andre løsninger, og overlater den nærmere grensdragning til rettspraksis⁵⁸. I stedet for å legge til grunn en enten-eller-løsning, foretok lagmannsretten i LE-1999-453 en fordeling med utgangspunkt i forholdet mellom særeiemidler og felleseiemidler ved ervervstidspunktet. En oppdeling i en ”felleseiedel” og en ”særeiedel” er også blitt tatt til orde for i nyere teori⁵⁹.

I alle tilfeller synes sterkere hensyn å tale for en enten-eller-løsning ved særeie enn ved skjevdeling. Siden særeie gjelder bestemte gjenstander, bør det kreves mer før særeiet omdannes til en verdiandel, enn hva gjelder skjevdelingsmidlene, som likevel bare kan uttas i verdier. I forarbeidene er det nettopp påpekt at siden skjevdelingsregelen er en verdiregel, reduseres ”de retstekniske problemer som bytting- og sammenblandingstilfellene måtte reise”⁶⁰. Den andre ektefellen vil ved særeie dessuten ha et vederlagskrav etter el. § 63. Som nevnt har ikke ektefellen noen tilsvarende rett ved skjevdeling.

I lagmannsrettspraksis er ikke sammenblanding ved erverv ansett som noe hinder for skjevdeling, så fremt beviskravet er oppfylt, jfr. f.eks. RG 2008 s. 1520 (Borgarting), LB-2009-135281 og LB-2009-94766. Premisset er også indirekte lagt til grunn i Høyesterett, jfr. Rt. 2008 s. 769 (nedbetaling av gjeld på bolig med skjevdelingsmidler,

---

⁵⁷ Eeg (2006) s. 349-353, Eeg (2008) s. 238-242

⁵⁸ NOU 1987:30 s. 119, jfr. Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 112

⁵⁹ Se f.eks. Lødrup (2009) s. 217

⁶⁰ NOU 1987:30 s. 83

midlene kunne gjenfinnes i boligen og skjevdeles). Det samme synet fremkommer også i teorien⁶¹, med unntak av hos Eeg. Gjeldende rett må dermed være at så lenge en del av et formuesgode kan identifiseres med de opprinnelige midler, kan delens verdi kreves skjevdelte.

3.4.4 Typetilfelle 3: Midlene er forbrukt eller tapt

Hvis midlene er forbrukt på skjæringstidspunktet, finnes det heller ingen formue som kan føres tilbake til midlene. En gave på kr. 100 000 har f.eks. gått med til reiser og daglige utgifter. Gavens verdi kan da ikke lenger skjevdeles. Dette fremgår klart av forarbeidene, selv om departementet tok et enda klarere standpunkt enn Ekteskapslovutvalget⁶². Løsningen er også lagt til grunn i rettspraksis⁶³, samt i en enstemmig teori.

Tilsvarende gjelder hvis midlene er tapt på annen måte, f.eks. hvis en bolig innbragt i ekteskapet er brent ned. Imidlertid vil det da ofte mottas en forsikrings- eller erstatningssum, som må anses som ombyttede skjevdelingsmidler. Hvis skjevdelingsmidler er investert i en eiendom eller en virksomhet, og investeringen ikke har gitt seg utslag i eiendommens eller virksomhetens verdi, må skjevdelingsretten trolig også anses avskåret⁶⁴.

Det kan imidlertid tenkes at skjevdelingsmidler, f.eks. en arv, kun anvendes som ”mellomfinansiering”: I påvente av en utbetaling av lønn eller lån forbrukes eller forskutteres arven. F.eks. brukes arvede midler på kr. 50 000 til kjøp av en reise, tre uker før man venter en lønnsutbetaling fra arbeidsgiver på kr. 70 000. Siden forbruket kan sies å være foranlediget av lønnsutbetalingen, er det i teorien anført at skjevdelingsretten bør være i behold⁶⁵. En slik løsning kan synes rimelig, da de arvede midlene ikke hadde blitt forbrukt hvis det ikke hadde vært for den forventede utbetalingen. Da må imidlertid premisset også stemme med realiteten: For at skjevdelingsretten ikke skal gå tapt, må det stilles krav om at en del av

---

⁶¹ Se f.eks. Holmøy (2001) s. 393, Sverdrup (2002) s. 692

⁶² NOU 1987:30 s. 83 og Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁶³ Se f.eks. Rt. 2001 s. 1434

⁶⁴ Se LG-1997-2025, Holmøy (2001) s. 393

⁶⁵ Se Sverdrup (2002) s. 687, Lødrup (2009) s. 262, Dahl (2006) s. 145

lønnsutbetalingen eller lånebeløpet, tilsvarende den forbrukte arven, er i behold. Utbetalingen må også ha vært så nært forestående at forbruket kan anses foranlediget av denne, og ikke av skjevdelsmidlene selv.

Det kan imidlertid anføres at § 59 (1) av tilgjengelighetshensyn bør bevares som en ren hovedregel, uten usynlige reservasjoner. Ved forskuttering kunne skjevdeling i stedet kreves etter § 59 (3). Det kan også være vanskelig å trekke grensen mellom reell forskuttering og rent forbruk fordi ektefellen i øyeblikket ikke hadde andre tilgjengelige likvider.

Høyesterett har imidlertid åpnet for skjevdeling på et annet område, til tross for forskuttering, se Rt. 2008 s. 769: Hvis et lån tatt opp til finansiering av et formuesgode, f.eks. ny bolig, kun utgjør en mellomfinansiering i påvente av en utbetaling av skjevdelsmidler – f.eks. salg av bolig bragt inn i ekteskapet – anses den senere nedbetaling av gjelden med skjevdelsmidlene som en investering, ikke som en nedbetaling. Forskjellen får betydning for beregningen av skjevdelskravet, idet eventuell realverdivest bare kan skjevdeles ved investering i formuesgodet, se pkt. 4.5. Rettens syn var riktignok et obiter dictum. Ikke å anse nedbetalingen som en investering, vil i mange tilfeller også ha større konsekvenser for ektefellen enn å regne forskuttering av skjevdelsmidler som forbruk. Likevel indikerer rettens reservasjon ved forskuttering at parallelle problemstillinger vil behandles på samme måte i fremtiden, noe som også støttes av hensynet til konsekvens. Det antas derfor at verdien av forbrukte skjevdelsmidler kan skjevdeles, så lenge forbruket var foranlediget av en nært forestående utbetaling av likedelingsmidler, og såfremt de likedelingsmidler som dermed kunne spares, er i behold.

Holmøy og Lødrup omtaler også situasjonen der det nærmest er tilfeldig at det er skjevdelsformue som er forbrukt. Her hevdes det at det etter forholdene kan være lite rimelig at forbruket helt ut skal belastes skjevdelsformuen, og at det derfor må være plass for et skjønn⁶⁶. At forbruket er tilfeldig, kan imidlertid anføres i såpass mange tilfeller at tilbakeføringsvilkåret vannes ut. Det vil også oppstå vanskelige spørsmål om

---

⁶⁶ Holmøy (2001) s. 393

hva som egentlig er ”tilfeldig”. Både skjevdelingsregelens ordlyd og retts tekniske hensyn taler dermed mot en slik løsning. Skjevdeling kan heller kreves med hjemmel i § 59 (3).

3.4.5 Typetilfelle 4: Midlene er brukt til nedbetaling av gjeld

Hvis skjevdelingsmidler er blitt brukt til nedbetaling av gjeld, må det i første omgang bringes klarhet i hva gjelden er blitt benyttet til. Dreier det seg om forbruks gjeld, eller gjeld som er knyttet til verdier som er gått tapt på andre måter, er det klart at skjevdeling ikke lenger kan kreves, jfr. forrige pkt. I andre tilfeller kan gjelden ha finansiert et formuesgode som er i behold på skjæringstidspunktet. Et eksempel kan tas fra dommen Rt. 2008 s. 769. Her hadde ektefellene kjøpt en bolig for kr. 950 000, som i sin helhet ble finansiert med lån. Et par år senere mottok hustruen 400 000 kr. i gave fra foreldrene, som hun brukte til nedbetaling av gjelden. Spørsmålet var da om kr. 400 000 av husets verdi kunne sies å kunne føres tilbake til gavemidlene, eller i alle tilfeller til lånemidlene. Strengt tatt var det lånebeløpet som huset direkte stammet fra; gavemidlene gikk i praksis til kreditor for å dekke en fordring denne hadde på ektefellene. Forarbeidene er tause om spørsmålet, og ordlyden gir ingen klar veiledning. Rimelighetshensyn taler mot at skjevdelingsretten skal tapes ved nedbetaling av slik gjeld. Antakeligvis vil ektefeller flest anse nedbetalingen for å være en investering, på lik linje med å plassere pengene i banken.

I dommen slo retten fast at tilbakeføringsvilkåret var oppfylt for gjelds nedbetalingen, da nedbetalingen hadde økt formuesgodets, eller husets, nettoverdi. Så lenge gjelden var knyttet til et formuesgode som helt eller delvis tilhørte ektefellens rådighetsdel, talte både lovens ordlyd og formål for skjevdeling. Beløpet kunne dermed skjevdeles etter § 59 (1).

At gjelden må være knyttet til et formuesgode som helt eller delvis tilhører ektefellens rådighetsdel, følger av at ektefellen må være eier av verdiene, jfr. pkt. 3.2. Hvis gjelden har finansiert et formuesgode som hører til den andre ektefellens rådighetsdel, må det vurderes om nedbetalingen var ment som et eierinnskudd, en gave, eller et lån⁶⁷. Det

---

⁶⁷ Se Sverdrup (2002) s. 687, Eeg (2008) s. 235

samme gjelder hvis ektefellen har nedbetalt noe av den andres andel av gjelden knyttet til et formuesgode i sameie. Det kunne f.eks. tenkes at ektefellen i Rt. 2008 s. 769 betalte ned lånet med kr. 600 000 i stedet for kr. 400 000. Siden hver av ektefellene internt var ansvarlig for halvparten av gjelden (tilsvarende eierforholdet), dvs. kr. 475 000 hver, ville hustruen ha betalt ned noe av mannens andel. Det kunne også tenkes at de kr. 400 000 var ment til nedbetaling av begge ektefellers gjeldsandeler.

For at nedbetaling av gjeld skal anses som et eierinnskudd, er det i rettspraksis lagt til grunn at anskaffelsen av eiendelen må ha vært et felles prosjekt for partene (jfr. pkt. 3.3.2). Et slikt fellesskap rundt ervervet vil ofte mangle der den nedbetalte gjelden knytter seg til en eiendel som hører til den andre ektefellens rådighetsdel. Uten noe avtalemessig grunnlag, kan en slik nedbetaling sjelden føre til medeiendomsrett. Det vil normalt også kreves mer av et indirekte bidrag som gjeldsnedbetaling enn av et direkte innskudd for at sameie skal anses stiftet⁶⁸. Hvis gjelden knytter seg til et formuesgode som er i sameie, må det som regel også kreves et avtalemessig grunnlag for at sameieforholdet skal anses forrykket. Også av hensyn til tredjemenn (f.eks. kreditorer) er det behov for relativt klare linjer her.

Hvis nedbetalingen var ment som en gave, ville ikke ektefellen lenger ha vært "eier" av verdiene (jfr. pkt. 3.2), og skjevdelingsretten hadde følgelig vært tapt. En gave av en slik størrelse (større enn "vanlige gaver") er imidlertid ugyldig hvis den ikke er gitt ved ektepakt, jfr. el. § 50. Ugyldighet kan gi grunnlag for restitusjon, og dermed skjevdeling for giverektefellen⁶⁹. Hvis partenes forutsetninger om en gave har vært klare, kan det spørres om disse likevel bør gis utslagsgivende vekt med hensyn til skjevdeling. I alle tilfeller kan mottakerektefellen fremsette et krav etter § 59 (2).

Det kan også anføres at nedbetalingen utgjorde et lån til den andre ektefellen. I tilfelle finnes det en fordring på ektefellens rådighetsdel, hvis verdi kan skjevdeles. Det kan imidlertid være vanskelig å bevise at det har foreligget et låneforhold, da beløpet gjerne ikke er blitt forsøkt innkrevd under samlivet. Selv om ektefellen i alle tilfeller kan ha et

---

⁶⁸ Se Sverdrup (1997) s. 183

⁶⁹ Jfr. også Eeg (2008) s. 238

restitusjonskrav fordi "lånet" heller ikke er en gyldig gave, vil det i gavetilfellet være større risiko for at skjevdelingskravet blir redusert i medhold av § 59 (2).

3.4.6 Typetilfelle 5: Avkastning

Skjevdelingsmidler gir ofte avkastning, som f.eks. renter, aksjeutbytte eller leieinntekter. Spørsmålet om også avkastningen kan skjevdeles, omtales ikke i forarbeidene, og er heller ikke tatt opp av Høyesterett. Lovens ordlyd tilsier imidlertid at avkastning kan skjevdeles: Avkastning kan "føres tilbake" til skjevdelingsmidlene, jfr. § 59 (1). Skjevdelingsmidlene er nettopp en forutsetning for avkastningen. Siden avkastning ikke springer ut av det ekteskapelige fellesskap, men av verdier utenfra, kan også lovens formål tas til inntekt for et slikt syn.

Det kan imidlertid argumenteres med at avkastning står fjernere fra skjevdelingsmidlene enn alminnelig verdistigning, som etter forarbeidene kan skjevdeles⁷⁰. Avkastning er en form for inntekt som i noen tilfeller fører en adskilt tilværelse fra de øvrige skjevdelingsmidler, f.eks. leieinntekter fra en skjevdelingseiendom. Eeg legger til grunn en slik oppfatning⁷¹, og tankegangen fremkommer også i lagmannsrettsdommen RG 2007 s. 1258 (Agder), der gavemidler ble brukt til å kjøpe aksjer. Aksjene hadde senere generert et stort utbytte. Etter rettens mening burde skjevdelingen vurderes forskjellig for aksjene og utbyttet, da aksjene sto i en mer direkte tilknytning til gaven enn utbyttet. Resultatet ble at utbyttet ikke kunne kreves skjevdelte, men da i medhold av § 59 (2), ikke § 59 (1).

Det kan være tilfeldig hvorvidt det er arbeidsinntekter og ikke kapitalinntekter (her avkastning av skjevdelingsmidler) som forbrukes; en oppsparing av avkastningen forutsetter i alle fall forbruk av arbeidsinntektene. Eeg mener derfor at de to typer inntekter skal behandles likt, dvs. i utgangspunktet deles likt på et skifte. Som Frantzen anfører kan imidlertid det samme argumentet brukes om skjevdelingsmidler og likedelingsmidler generelt⁷². Selv om avkastning regnes som inntekt, står den ikke dermed i en særstilling.

---

⁷⁰ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121, NOU 1987:30 s. 83

⁷¹ Eeg (2006) s. 353-356

⁷² Se Frantzen (2006) s. 253

Eeg hevder at skjevdelingsregelens forhistorie støtter opp om hans oppfatning. Etter § 37 i ekteskapsloven av 1918 omfattet skjevdelingsretten ”en så stor andel av felleseiet som svarer til hva han bragte inn ved ekteskapets inngåelse eller senere har bragt inn gjennom arv eller gave”. Som Eeg påpeker, er det vanskeligere å tolke dagjeldende ordlyd til å omfatte avkastning. Etter § 24 (2) i ektefelleloven av 1927 var også utgangspunktet at avkastning av sær eiendommer ble felleseie, i motsetning til etter nåværende lovs § 49 2. pkt. En plausibel tolkning er dermed at heller ikke avkastning av skjevdelingsmidler kunne skjevdeles.

I forarbeidene til dagens ekteskapslov ble det tilsynelatende bare foreslått en videre adgang til skjevdeling, ikke en endring i gjenstandene for skjevdeling⁷³. Det kan altså se ut til at avkastning heller ikke var ment å kunne skjevdeles etter loven av 1991.

Det kan imidlertid motsatt hevdes at siden avkastning av sær eiendommer etter loven av 1927 eksplisitt var unntatt fra sær eiendommen (§ 24 (2)), mens ingenting var nevnt om avkastning av skjevdelingsmidler, kunne sistnevnte skjevdeles. Eeg bruker nettopp et tilsvarende argument hva gjelder dagens ekteskapslov: Siden avkastning av sær eiendommen nå uttrykkelig er omfattet av sær eiendommen etter el. § 49, mens ingenting er nevnt om avkastning av skjevdelingsmidler, kan intensjonen være at sistnevnte ikke kan skjevdeles⁷⁴.

Skjevdelingsregelens forhistorie og forarbeider gir dermed ingen klar veiledning, og antakelser om hva som kan ha vært ment forblir noe spekulative. Det man står igjen med er ordlyden, som vanligvis veier tyngst. Ordlyden er tillagt avgjørende vekt i den juridiske teorien⁷⁵, hvor det nærmest enstemmig antas at avkastning kan skjevdeles. Selv om gjenstandene for skjevdeling er ment å være de samme som etter den tidligere lov, er ordlyden for øvrig forandret, noe en ikke kan se bort fra. En vanlig språklig forståelse, som allmennheten forutsettes å legge til grunn, åpner for skjevdeling av avkastning. Det fremstår derfor som naturlig at det i lagmannsrettspraksis uten unntak

---

⁷³ Jfr. NOU 1987:30 s. 79 og Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 66 og 121

⁷⁴ Eeg (2008) s. 243

⁷⁵ Se Holmøy (2001) s. 394, Giertsen (2002) s. 307, Sverdrup (2002) s. 688, Lødrup (2009) s. 262-263, Egge (2005) s. 161, Frantzen (2006) s. 252-254

er bygget på en slik tolkning, se LB-2001-2406, LF-2004-85364, LF-2004-33162, LB-2004-424, RG 2007 s. 1258 (Agder) og LG-2009-10993. Det må derfor kunne legges til grunn som gjeldende rett at avkastning av skjevdelingsmidler kan skjevdeles.

3.4.7 Beviskravet: Formuesverdiene må "klart" kunne føres tilbake til skjevdelingsmidlene

For at formuesverdier skal kunne skjevdeles, må de "klart" kunne føres tilbake til skjevdelingsmidler, jfr. el. § 59 (1). Det må både være "klart" at ektefellen i utgangspunktet bragte med seg midler inn i ekteskapet eller senere fikk midler i arv eller gave, og at formuesverdier på skjæringstidspunktet kan føres tilbake til disse midlene. Ekteskapslovutvalget foreslo formuleringen "klart" for å presisere at det er den ektefellen som krever skjevdeling, som har bevisbyrden. At ektefellen har bevisbyrden, innebærer at hun ikke har rett til skjevdeling dersom det er tvil om vilkårene er oppfylt. Ved at bevisbyrden ble presisert, var målet "å redusere mulighetene for uklarhet og tvister i forbindelse med hva som kan være gjenstand for skjevdeling"⁷⁶.

Utover å vise hvem som har bevisbyrden, sier ikke Ekteskapslovutvalget noe om beviskravet: Er det tilstrekkelig med alminnelig sannsynlighetsovervekt (dvs. at det er mer sannsynlig at vilkårene er oppfylt enn at de ikke er det), eller kreves det mer? Formuleringen "klart" kan i seg selv tilsi noe sterkere enn vanlig overvekt. Slik ble også uttrykket tolket av departementet: "(...) det kreves mer enn alminnelig bevisovervekt for at det skal kunne legges til grunn at vilkårene for skjevdeling er oppfylt på dette punktet, jf formuleringen "klart kan føres tilbake til"⁷⁷. I Rt. 2001 s. 1434 sluttet retten seg til departementets tolkning.

Det burde da kunne legges til grunn at hvis det er uklart om vilkårene er oppfylt, kan ektefellen ikke skjevdele, selv om det er mer sannsynlig at vilkårene er oppfylt enn at de ikke er det.

Ekteskapsutvalget kom imidlertid også med en uttalelse som kan tolkes som å stride mot det klarhetskrav utvalget selv hadde foreslått: "Hvor det hersker uklarhet omkring

---

⁷⁶ NOU 1987:30 s. 83 og 130

⁷⁷ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

de faktiske forhold, eller hvor en rekonstruksjon av eiendelenes skjebne ikke lar seg gjennomføre, må man falle tilbake på likedelingsreglene eller en skjønnsmessig skjevdeling". I teorien er det delte meninger om hvordan setningen skal tolkes. Siden utsagnet er flertydig, bør man etter alminnelig rettskildelære velge den tolkningen som best kan forenes med og belyse lovens ordlyd. Følgelig må det antas at muligheten til "skjønnsmessig skjevdeling" ikke viser tilbake på tilfellet "hvor det hersker uklarhet", da dette ville stride direkte mot beviskravet "klart". Den samme forståelsen kan ha vært lagt til grunn i Rt. 2001 s. 1434, der flertallet konkluderte med følgende etter å ha gjengitt Ekteskapslovutvalgets uttalelser: "Råder det uklarhet om den opprinnelige formuesverdien er i behold, bør man falle tilbake på likedelingsreglene." Retten nevner verken noe om skjønnsmessig skjevdeling, eller om situasjoner hvor en rekonstruksjon ikke lar seg gjennomføre.

Adgangen til "skjønnsmessig skjevdeling" bør dermed forstås som å henseile på situasjonen "hvor en rekonstruksjon av eiendelenes skjebne ikke lar seg gjennomføre". Det kan tenkes tilfeller der det er umulig å foreta en konkret sporing av skjevdelingsmidlene, men hvor det så langt som mulig er "klart" at det finnes formuesverdier som kan skjevdeles. Med andre ord er de faktiske forholdene avklart, og det bør nødvendigvis stilles høyere krav til bevisene enn det som er teoretisk mulig å oppfylle⁷⁸. Det kan f.eks. tenkes at det står 400 000 kr. på en konto, hvorav kr. 300 000 stammer fra arv og kr. 100 000 er oppsparte lønnsinntekter. I løpet av ekteskapet går kr. 200 000 til forbruk, mens resten står urørt. Såfremt det ikke foreligger klare holdepunkter for at skjevdelingsmidlene og likedelingsmidlene er gått til ulike formål, vil det være fysisk umulig å spore hvor hhv. "arvekronene" og "lønnskronene" har tatt veien. Dermed blir det snarere et rettslig enn et faktisk spørsmål hvordan skjevdelingskravet skal beregnes. Det er antageligvis her Ekteskapslovutvalget mener at man må falle tilbake på en "skjønnsmessig skjevdeling"⁷⁹.

Det kan argumenteres med at en "skjønnsmessig skjevdeling" gir rom for å ta utgangspunkt i antagelser om hvilken del av sammenblandingen som har vært mest

---

⁷⁸ Jfr. Lødrup (2009) s. 264

⁷⁹ Jfr. også Lødrup (2009) s. 265

”motstandsdyktig” mot forbruk⁸⁰. Det kan f.eks. synes naturlig at lønnsmidlene er gått til forbruk, mens arvemidlene er spart. Klarhetskravet er riktignok fremdeles gjeldende. Hvis ikke det er klart at slike forutsetninger om bruk forelå, og at formuen dermed i større grad kan spores tilbake til arvemidlene enn til lønnsmidlene, kan dette heller ikke legges til grunn. Sammenblandingen bør i stedet ses som den enheten den i realiteten er blitt: Forholdet mellom skjevdelingsmidler og likedelingsmidler forblir det samme, uavhengig av om deler av midlene går til forbruk og deler spares⁸¹. Av de kr. 400 000 på bankkontoen var $\frac{3}{4}$ arvemidler og $\frac{1}{4}$ lønnsmidler. Av de kr. 200 000 i behold burde følgelig den samme andelen arvemidler, kr 150 000, kunne skjevdeles.

I LG-2006-1292 er en tilsvarende tankegang lagt til grunn, uten at Ekteskapslovutvalgets uttalelser er nevnt: På ektefelleens brukskonto stod det kr. 88 000. Av disse var kr. 63 000 mannens skjevdelingsmidler, mens kr. 25 000 var kvinnens skjevdelingsmidler. Av de kr. 88 000 ble kr. 8 000 forbrukt, mens kr. 80 000 gikk til kjøp av bolig, som var i behold. Retten la til grunn at de respektive skjevdelingsmidlenes andeler av beløpet på bankkontoen var de samme i beløpet som gikk til bolig (og tilsvarende i beløpet som gikk til forbruk). Riktignok dreide det seg her utelukkende om skjevdelingsmidler, som var like ”motstandsdyktige”. Det aller meste av beløpet på kontoen var også i behold på skjæringstidspunktet, slik at den ”teoretiske” uklarheten rundt sporing av midlene var liten.

I Rt. 2001 s. 1434 lot en rekonstruksjon av skjevdelingsmidlenes skjebne seg heller ikke gjennomføre. Hendelsesforløpet var også betydelig mer komplisert enn i eksempelet og i dommen ovenfor: Hustruen bragte med seg nettoverdien av en bolig inn i ekteskapet. I løpet av ekteskapet ble det tatt opp et stort lån som dels gikk til forbruk, dels til påkostninger av hustruens bolig, og dels til kjøp av to nye leiligheter. Den ene leiligheten ble etter hvert solgt, og vederlaget forbrukt. Deretter ble det tatt opp et nytt lån som gikk til enda en boligeiendom. Samtidig ble hustruens bolig solgt, og salgssummen gikk med til nedbetaling av det første lånet. Siden ble den siste leiligheten solgt, og vederlaget gikk dels med til å innfri det første lånet, og dels med til nedbetaling av det nyeste boliglånet.

---

⁸⁰ Jfr. Sverdrup (2002) s. 691

⁸¹ Jfr. også Sverdrup (2002) s. 691

Selv om det ville ha medført kompliserte utregninger, kunne man med metoden omtalt ovenfor antakelig ha kommet frem til at et mindre beløp var i behold. Det kan imidlertid hevdes at det finnes en grense for slik ”skjønnsmessig skjevdeling”. Jo flere ombyttinger og jo mer sammenblanding de opprinnelige midlene har vært utsatt for, jo mer ”teoretisk” blir sannsynligheten for at midlene faktisk er i behold. Det må ikke glemmes at hovedregelen er likedeling, og at skjevdelingsretten er en unntaksregel som ikke bør trekkes lenger enn hva hensynet til eierektefellen tilsier. Ekteskapslovutvalget uttalte nettopp at ”bevisregler som medfører en likedeling av midlene hvor ektefellenes formue gjennom ekteskapet er blandet sammen, vil lede til tilfredsstillende resultater for ektefellene”. For retten i Rt. 2001 s. 1434 var ”den bortimot fullstendige sammenblanding av partenes økonomi” avgjørende for at hustruens skjevdelingskrav ikke ble tatt til følge. Retten gikk ikke nærmere inn på de enkelte mellomliggende ombyttinger, da hustruen ikke hadde påberopt seg disse som grunnlag for kravet. Det kan derfor neppe utledes noe konkret om hvor grensen for en eventuell ”skjønnsmessig skjevdeling” går. Trolig kan det heller konkluderes med at klarhetskravet ikke er oppfylt der forbindelsen mellom de opprinnelige midler og de aktuelle formuesverdier er for indirekte og fragmentert.

4 Skjevdelingskravets beregning

Selv om en ektefelle har formuesverdier som kan føres tilbake til hans opprinnelige skjevdelingsmidler, er det ikke dermed klart hvor mye som kan kreves holdt utenfor delingen – i motsetning til hva som vanligvis er tilfelle ved særeie. I de fleste tilfeller vil verdien av skjevdelingsmidlene eller de formuesgoder midlene utgjør en del av, ha endret seg i løpet av ekteskapet. Da må det tas stilling til hvilke følger verdiendringene skal ha for skjevdelingskravets størrelse.

I beregningsspørsmål gir lovens ordlyd i utgangspunktet liten veiledning. Forutsatt at ”midler” forstås som ”nettoverdier”, kan den likevel bidra til belysning. Forarbeidene er tause på området. Argumenter må snarere hentes fra rettspraksis, lovens formål, rettstekniske hensyn og juridisk teori.

4.1 Verdistigning

Ifølge lovens ordlyd kan skjevdeling kreves for ”verdien av formue som klart kan føres tilbake” til de opprinnelige skjevdelingsmidler. Ordlyden indikerer at det er skjevdelingsmidlenes nåverdi som er gjenstand for skjevdeling. Dette fremgår også av forarbeidene⁸², og er lagt til grunn i rettspraksis⁸³. Hvis skjevdelingsmidlene eller de formuesgoder midlene utgjør en del av, har steget i verdi i løpet av ekteskapet, må det tas stilling til om verdistigningen kan føres tilbake til skjevdelingsmidlene. Å la beregningen av skjevdelingskravet bero på tilbakeføringsvilkåret, fordrer imidlertid at vilkåret knyttes til ”verdien av formue”, og ikke bare ”formue”. Verdistigning gir seg ikke nødvendigvis utslag i ”formuen” (som f.eks. realverdivekst), men i ”verdien”. Det er noe uklart hvorvidt lovgiver valgte uttrykket ”verdien av formue” kun for å fremheve at skjevdelingskravet er et verdikrav, som Eeg hevder⁸⁴. Forarbeidenes anvisninger om behandlingen av ulike former for verdistigning i forbindelse med tilbakeføringsvilkåret, også verdistigning som ikke er synlig i ”formuen”⁸⁵, tyder imidlertid på at vilkåret gjelder ”verdien av formue”. I alle tilfeller synes Høyesterett i Rt. 2001 s. 1434, Rt.

---

⁸² NOU 1987:30 s. 83 og Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁸³ Rt. 2004 s. 108 og Rt. 2008 s. 769

⁸⁴ Eeg (2008) s. 225, jfr. Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁸⁵ NOU 1987:30 s. 83, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

2002 s. 1596 og Rt. 2008 s. 769 å ha lagt til grunn en slik forståelse. Også i juridisk teori knyttes tilbakeføringsvilkåret til ”verdien av formue”, med unntak av hos Eeg⁸⁶.

4.2 Beregning ved ulike former for verdistigning

4.2.1 Alminnelig prisstigning som følge av inflasjon

Inflasjon er resultat av en økning av pengemengden i forhold til mengden varer og tjenester, som i sin tur fører til at pengeverdien synker. Verdifallet kompenseres med høyere priser (og følges ofte av høyere lønninger). Slik prisstigning rammer generelt, og kalles derfor alminnelig prisstigning. Siden den alminnelige prisstigningen er en følge av fall i pengeverdien, er ikke prisstigningen reell.

Siden prisstigningen ikke er reell, er det strengt tatt overflødig å vurdere om ”verdiøkningen” oppfyller tilbakeføringsvilkåret. Så lenge det er økonomisk identitet mellom den aktuelle formue og de opprinnelige midler (jfr. pkt. 3.4.1), er det ikke behov for noen nærmere beregning: Det er midlenes nåverdi (den inflasjonsjusterte verdi) som kan skjevdeles.

Om ordlyden skulle gi opphav til tvil, er forarbeidene klare. Både Ekteskapslovutvalget og departementet fastslo at alminnelig verdistigning kan skjevdeles⁸⁷. Dette er senere lagt til grunn i rettspraksis⁸⁸, samt i en enstemmig juridisk teori. Rimelighetshensyn trekker i samme retning: Hvis alminnelig prisstigning ikke hadde kunnet skjevdeles, ville eierektefellen i realiteten ha blitt påført et tap.

4.2.2 Realverdivekst

Mens alminnelig prisstigning ikke kan anses som reell verdiøkning, er realverdivekst en verdiøkning også i forhold til kjøpekraften i samfunnet. Realverdivekst skyldes at enkelte formuesobjekter er mer attraktive å investere i enn andre, noe som riktignok forutsetter at det finnes midler å investere. Lav alminnelig prisstigning vil derfor kunne stimulere til realverdivekst. Fremfor alt har en markant realverdivekst funnet sted på

---

⁸⁶ Se f.eks. Holmøy (2001) s. 394, Sverdrup (2002) s. 683, Lødrup (2009) s. 261, Eeg (2008) s. 224-228

⁸⁷ Se NOU 1987:30 s. 83 og Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

⁸⁸ Jfr. Rt. 2002 s. 1596, Rt. 2004 s. 108, Rt. 2008 s. 769

boligmarkedet i løpet av de siste 18 år.⁸⁹ I skjevdelingssaker står boligens verdi svært ofte i stridens sentrum.

Det kan hevdes at realverdivekst vanskelig kan føres tilbake til annet enn de opprinnelige skjevdelingsmidlene, jfr. § 59 (1): Stigningen skyldes markedets endrede oppfatning av midlene, ikke en endring av midlene selv. Motsatt kan det argumenteres med at en så avgrenset prisvekst som realverdivekst, snarere kan føres tilbake til det skiftende investeringsmønsteret i samfunnet, enn objektet selv. Lovbestemmelsens begrunnelse, at det er rimelig at midler som ikke springer ut av det ekteskapelige fellesskap holdes utenfor delingen, kan riktignok tale for skjevdeling også av slike midlers realverdivekst. Denne er skapt av samfunnet, ikke av ektefellene. En skjevdeling av midlenes realverdivekst kan imidlertid bli svært omfattende, og samtidig bære preg av tilfeldig vinning. Det må derfor undersøkes hvorvidt de øvrige rettskildedefaktorer kan belyse spørsmålet.

Ekteskapslovutvalget har som nevnt slått fast at verdiøkning i form av alminnelig prisstigning kan skjevdeles. Det uttales også at det er formuesgodets aktuelle verdi som skal legges til grunn, ”med mindre det foreligger en verdiøkning på grunn av forbedringer e.l.”⁹⁰ (se pkt. 4.2.3). Da realverdivekst ikke innebærer noen form for ”forbedringer”, må det kunne utledes at også realverdivekst kan skjevdeles. Man kan likevel stille spørsmål ved hvorfor realverdivekst ikke ble nevnt spesielt, idet utvalget også omtalte virkningene ved andre former for verdistigning⁹¹.

Forholdet mellom den alminnelige prisstigning og realverdiveksten på boligmarkedet, som er mest praktisk, var imidlertid et annet rundt midten av 1980-tallet enn det er i dag. Fra 1975 til 1990 var den alminnelige prisstigningen ti ganger sterkere (300 prosent) enn den var mellom 1995 og 2010 (30 prosent)⁹². Det fant også sted en realverdivekst på boligmarkedet fra rundt 1980, før prisene sank i 1989⁹³. Imidlertid var oppmerksomheten omkring boligprisstigningen betydelig mindre enn den er i dag. I dag

---

⁸⁹ Jfr. Sæther (2007) s. 76

⁹⁰ NOU 1987:30 s. 83

⁹¹ Se NOU 1987:30 s. 83

⁹² Statistisk sentralbyrå (2010) tabell 1

⁹³ Jfr. NOU 2009:10 pkt. 14.3.2, Norges Eiendomsmeglerforbund (2010)

øker boligprisene også flere ganger så raskt i forhold til den alminnelige prisstigning, enn tilfellet var på 1980-tallet⁹⁴. Spørsmålet om realverdivekst skal skjevdeles, synes følgelig betraktelig mer betydningsfullt i dag enn rundt midten av 1980-tallet. Det kan derfor tenkes at realverdivekst ikke ble tatt med i betraktning, eller at slik vekst var ment inkludert av ”den alminnelige prisstigning”.

Departementets proposisjon ble utarbeidet rundt 1990, mens boligprisene falt. I proposisjonen statueres at adgangen til skjevdeling beror på verdistigningens bakgrunn. Det presiseres at verdiøkning som skyldes investering med skjevdelingsmidler, samt alminnelig prisstigning som følge av inflasjon, kan skjevdeles. Tilføyelsen av ”inflasjon” som årsak til den alminnelige prisstigningen kan tyde på at realverdivekst ikke har vært overveid eller ment omfattet. Verdiøkning i form av realverdivekst må samtidig ha fremstått som enda mindre praktisk for departementet enn for Ekteskapslovutvalget.

Det synes derfor usikkert hvorvidt spørsmålet om realverdivekst kan skjevdeles, har vært vurdert av Ekteskapslovutvalget og departementet. I alle tilfeller er realverdivekstens praktiske betydning en helt annen i dag.

Tre dommer er relevante på området. I Rt. 2002 s. 1596 krevde eierektefellens hustru at kun den forholdsmessige andelen av eiendommens verdi på skjæringstidspunktet som tilsvarte nettoverdiens andel ved ekteskapets inngåelse, skulle skjevdeles. Eierektefellen ville skjevdele hele eiendommens nåværende verdi med fradrag for gjelden slik den var ved ekteskapets inngåelse. Hustruen fikk medhold, og retten la dermed til grunn at også nettoverdiens realverdivekst kunne skjevdeles. Hustruen hadde imidlertid ikke krevd at denne skulle likedeles, og retten hadde dermed knapt noen anledning til å ta opp spørsmålet. Premisset kan derfor ikke tillegges avgjørende rettskildemessig vekt.

I Rt. 2004 s. 108 (om skjevdeling av verdien av bebygget tomt) ser det derimot ut til at flertallet har tolket uttrykket ”alminnelig prisstigning” i forarbeidene som også å

---

⁹⁴ Jfr. NOU 2009:10 pkt. 14.3.2

omfatte realverdivekst⁹⁵. Retten begrunner ikke sin tolkning. Det uttales for øvrig at der skjevdeling av verdistigning på boligeiendom vil føre til et urimelig resultat, er det unntaket § 59 (2) som må søkes anvendt. Dommen ble avsagt under dissens, og det kan diskuteres hvorvidt retten har lagt en riktig tolkning av forarbeidene til grunn. Flertallets syn på verdistigning er likevel så klart at det må tillegges vekt.

I Rt. 2008 s. 769 (om skjevdeling der midlene var brukt til nedbetaling av gjeld) var spørsmålet om skjevdeling av prisvekst derimot sentralt. En enstemmig rett kom her frem til at hvis det var kausalitet mellom bruken av skjevdelsmidlene og realverdiveksten, kunne veksten skjevdeles. Realverdiveksten kunne dermed ikke skjevdeles hvis eiendommen opprinnelig ble anskaffet ved lån, selv om skjevdelsmidler senere ble brukt til nedbetaling av gjelden (se pkt. 4.5). Etter rettens syn fulgte kravet om kausalitet av lovens tilbakeføringsvilkår. Rettens oppfatning må tillegges stor vekt.

I den juridiske litteraturen legger alle bortsett fra Eeg til grunn at realverdivekst kan skjevdeles. Forfatterne baserer seg på lovens ordlyd og på forarbeidene, uten å påpeke eller problematisere forskjellen mellom alminnelig prisstigning og realverdivekst. Eeg er den eneste som har fordypet seg i spørsmålet. Reelle hensyn er tungtveiende for ham, og § 59 (2) anses som rett hjemmel for at realverdivekst som hovedregel bør likedeles (riktignok fremsettes § 59 (1) som et alternativ). Han sikter til veksten i boligmarkedet, og anser det urimelig at den ene ektefellen skal nyte godt av markedsmessige tilfeldigheter og samfunnsskapt verdiskapning, når begge ektefeller som oftest innretter seg etter de rådende økonomiske realiteter. Særlig urimelig vil skjevdelingen være dersom ektefellene eide hver sin bolig ved ekteskapets inngåelse, men solgte den ene, og forbrukte salgssummen til familiens felles beste. Skjevdeling av realverdivekst på formuesgoder som ikke begge ektefeller har behov for, som aksjer og kunst, kan derimot neppe anses like urimelig⁹⁶.

Etter at Rt. 2004 s. 108 og Rt. 2008 s. 769 ble avsagt, kan det imidlertid ikke være tvil om at realverdivekst kan skjevdeles med hjemmel i § 59 (1), så fremt verdistigningen

---

⁹⁵ Jfr. dommens pkt. 19 sammenholdt med pkt. 26 og 27

⁹⁶ Jfr. også Eeg (2008) s. 248

reelt sett kan føres tilbake til skjevdelingsmidlene, og ikke til låneopptak. De reelle hensyn kan likevel være av betydning for bruk av unntaksregelen i § 59 (2), jfr. Rt. 2004 s. 108. Dette gjelder primært der det er boligen som har steget i verdi, og ekteskapet ikke har vært kortvarig. Det gjenstår å se hvor høyt listen vil legges i praksis.

4.2.3 Verdistigning som følge av ektefellenes innsats eller investering

Verdistigning kan også være en følge av påkostninger. F.eks. er det anlagt en balkong på boligen som den ene ektefellen eide ved ekteskapets inngåelse. Det kan tenkes at balkongen har ført til en verdiøkning på boligen fra kr. 3 000 000 til kr. 3 200 000.

Hvis påkostningen er kommet i stand ved ektefellenes arbeidsinnsats eller bruk av likedelingsmidler, kan verdiøkningen ikke føres tilbake til skjevdelingsmidlene, jfr. ordlyden i § 59 (1). At slik verdiøkning skal likedeles, fremgår klart av forarbeidene⁹⁷, og er lagt til grunn i rettspraksis⁹⁸. Den juridiske teorien er også enstemmig.

Hvis påkostningen derimot er finansiert med eierektefellens skjevdelingsmidler, f.eks. et arvet beløp, vil verdiøkningen nettopp kunne føres tilbake til skjevdelingsmidler. I eksempelet vil eierektefellen da kunne skjevdele hele boligens verdi. Dette uttrykkes også i forarbeidene⁹⁹, og er fulgt opp i juridisk teori. Hvis påkostningen er betalt med den andre ektefellens skjevdelingsmidler, kan han eller hun tilsvarende skjevdele den verdiøkningen som fulgte av påkostningen.

Det kan tenkes at boligen stiger i verdi som følge av inflasjon eller realverdivekst etter at den er påkostet med likedelingsmidler. F.eks. har boligen steget fra kr. 3 200 000 til kr. 4 000 000. Det følger av ordlyden i § 59 (1) at bare den delen av verdistigningen som kan føres tilbake til boligen uten påkostningene ("midlene"), kan skjevdeles av eierektefellen. Siden balkongen utgjorde 1 / 16 av boligens verdi, kan 15 / 16 av de kr. 4 000 000 føres tilbake til boligen uten balkongen, dvs. kr. 3 750 000. Kr. 250 000 går dermed til likedeling. Tilsvarende gjelder hvis boligen er påkostet med den andre

---

⁹⁷ NOU 1987:30 s. 83, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 68

⁹⁸ Jfr. f.eks. Rt. 2001 s. 1434, LB-2003-8066, LB-2004-4241, LG-2004-10078

⁹⁹ NOU 1987:30 s. 83, Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 68

ektefellens skjevdelingsmidler. Denne løsningen synes lagt til grunn i Rt. 2001 s. 1434, og er fulgt opp av Sverdrup¹⁰⁰.

I motsetning til ved påkostninger fører vedlikehold bare til at midlenes verdi opprettholdes. Det vil følgelig ikke foreligge noen verdistigning som eventuelt må likedeles¹⁰¹. I praksis kan vedlikehold riktignok resultere i verdiøkning, men denne vil kun bringe midlene opp til sitt opprinnelige verdinivå. Hvis skjevdelingsmidlene derimot var i dårlig stand ved inngåelsen av ekteskapet, eventuelt ved arvefallet eller gavemottagelsen, vil vedlikehold gjerne gi en reell verdiøkning. Slik verdiøkning må derfor behandles som verdiøkning i form av påkostning¹⁰².

Det er derimot usikkert hvor grensen går ved ektefellens vedlikehold eller forvaltning av finansformue, f.eks. kjøp og salg av aksjer, hvis midlene stiger i verdi. Ektefellens innsatsmengde bør være et viktig moment i vurderingen.

4.3 Beregning der skjevdelingsmidlene følges av gjeld

I mange tilfeller har en ektefelle både formuesgoder og gjeld når ekteskapet inngås. I andre tilfeller pådrar ektefellen seg gjeld i forbindelse med arv eller gave. Spørsmålet er hvordan skjevdelingskravet skal beregnes hvis formuesgodene stiger i verdi, og verdistigningen kan føres tilbake til formuesgodene (dvs. ved verdistigning i form av alminnelig prisstigning eller realverdivekst, jfr. pkt. 4.2.1 og 4.2.2).

4.3.1 Beregning der gjelden har finansiert formuesgodet

Ofte vil gjelden ved ekteskapets inngåelse ha vært brukt til finansiering av det formuesgodet som skjevdelingskravet knytter seg til. Gjeld til finansiering omfatter både gjeld brukt til kjøp av formuesgodet, og gjeld til bygging eller påkostning av formuesgodet. Det klassiske eksempelet er innbragt bolig med påhvilende boliggjeld. Gjeld som overtas mot arv eller gave, bør anses som et "vederlag", og dermed også som finansieringsgjeld.

---

¹⁰⁰ Sverdrup (2002) s. 695

¹⁰¹ Jfr. LB-2003-8066, LB-2004-4241, Holmøy (1997) s. 30, Lødrup (2009) s. 266

¹⁰² Jfr. Holmøy (1997) s. 30

Det kan tenkes at ektefellen eier en bolig verd kr. 2 000 000 ved ekteskapets inngåelse, hvorav kr. 1 000 000 er lånefinansiert. Ektefellen har dermed en nettoverdi på kr. 1 000 000 ved ekteskapets inngåelse. Som følge av inflasjon og realverdivekst har boligen på skjæringstidspunktet steget i verdi til kr. 3 000 000. Etter lovens ordlyd er det verdien av formue som kan føres tilbake til den opprinnelige nettoverdien, som kan skjevdeles (forutsatt at midler forstås som ”nettoverdier”). Nettoverdien har som en del av boligens verdi steget med 50 %. Dermed må kr. 1 500 000 (kr. 1 000 000 + verdiøkning på kr. 500 000) kunne skjevdeles.

I et par tidlige lagmannsrettsdommer¹⁰³ samt i visse eldre teoretiske arbeider¹⁰⁴ ble regelen imidlertid forstått slik at formuesgodets fulle verdi (bruttoverdien) på skjæringstidspunktet kunne skjevdeles, med fradrag for den opprinnelige gjeldens nominelle verdi. Med andre ord kunne også verdistigningen på den lånefinansierte delen av formuesgodet skjevdeles. Løsningen så dels ut til å bli valgt av retts tekniske hensyn, idet den ikke krevde at man fant frem til formuesgodets opprinnelige verdi. Retrospektiv verdsetting blir nødvendigvis skjønnsmessig, og særlig vanskelig der formuesgodet senere er påkostet, eller ekteskapet har vært langvarig. Dels ble løsningen valgt fordi den samsvarte verdimesig med ordningen for særeie. Tolkningen hadde imidlertid ingen klar forankring i lovens ordlyd.

Lovens formål tilsier derimot at en ektefelle ikke bør kunne skjevdele formuesverdier som ikke kan føres tilbake til de reelle verdier (nettoverdier) hun bragte inn, arvet eller mottok. Formålet var tungtveiende for rettens mindretall i Rt. 2001 s. 1434. Her hadde hustruen bragt inn en bolig verd kr. 140 000, og et tilhørende byggelån på kr. 87 000. I løpet av ekteskapet hadde boligen steget i verdi til kr. 550 000, før den ble solgt. Mindretallet kom frem til at bare den del av verdistigningen som kunne føres tilbake til den opprinnelige nettoverdien, kunne skjevdeles. Det ektefellen kunne skjevdele, var med andre ord den andel av boligens aktuelle verdi som tilsvarte nettoverdiens andel av boligens opprinnelige verdi (omtrent 1/3). Beregningsmåten blir gjerne kalt ”brøkmodellen”. For øvrig gjorde også andre rimelighetshensyn seg gjeldende. Hvis

---

¹⁰³ LG-1996-1658, LF-1998-77

¹⁰⁴ Holmøy (1997) s. 28-29, Holmøy (2001) s. 390-391

gjelden i løpet av ekteskapet ble nedbetalt ved felles innsats, ville en skjevdeling av hele verdistigningen i realiteten innebære at den ene ektefellen høstet fordeler av den andres bidrag. Etter mindretallets syn talte også retts tekniske hensyn for en slik løsning. Å la ektefellen skjevdele hele verdistigningen kunne lett føre til flere krav om reduksjon etter § 59 (2).

I Rt. 2002 s. 1596 var hovedspørsmålet hvilken betydning en ektefelles gjeld, pådratt ved erverv av aktiva før ekteskapets inngåelse, har for beregningen av det beløpet vedkommende kan holde utenfor likedelingen. Retten la enstemmig til grunn den samme løsning som mindretallet i Rt. 2001 s. 1434, og sluttet seg til de nevnte argumenter.

I juridisk teori er rettens avgjørelse akseptert som gjeldende rett¹⁰⁵, med unntak av hos Thomas Eeg¹⁰⁶. Når gjelden har vært brukt til finansiering (kjøp, bygging eller påkostning) av formuesgodet, følger det av lovens ordlyd, formål og rettspraksis at man kun kan skjevdele den delen av formuesgodets verdistigning som kan føres tilbake til nettoverdiens andel av formuesgodets opprinnelige verdi ("brøkmodellen").

4.3.2 Beregning der gjelden ikke har finansiert formuesgodet

Dommen i Rt. 2002 s. 1596 berører ikke spørsmålet om hvordan kravet skal beregnes dersom ektefellen ved ekteskapsinngåelsen har hatt "annen" gjeld, dvs. gjeld som ikke har finansiert det innbragte formuesgodet. Problemstillingen er heller ikke senere blitt tatt opp av Høyesterett. Gjelden det her er tale om kan være usikret, som studiegjeld, eller pantesikret i det innbragte formuesgodet, som f.eks. forbruksgjeld med pant i boligen. Problemstillingen er ikke drøftet i teorien, men nevnt av Thomas Eeg og Anne-Blanca Dahl / Sicilie Tveøy¹⁰⁷.

Det kan tenkes at ektefellen eier aksjer verd kr. 400 000 ved ekteskapets inngåelse, og at han i tillegg har studiegjeld på kr. 200 000. Det foreligger da nettoverdier for kr. 200 000. På skjæringstidspunktet har aksjene steget til kr. 800 000. Når den

---

¹⁰⁵ Riktignok argumenterer Torstein Frantzen mot løsningen de lege ferenda, se Frantzen (2003)

¹⁰⁶ Eeg (2006) s. 390, (2008) s. 254-260

¹⁰⁷ Eeg (2006) s. 391, (2008) s. 259, Dahl (2006) s. 148

opprinnelige gjelden ikke har finansiert formuesgodet, er det ikke umiddelbart klart hvorvidt hele verdistigningen må sies å kunne føres tilbake til nettoverdiene, eller kun den andel som tilsvarer nettoverdiens andel av bruttoverdiene ved ekteskapsinngåelsen (jfr. pkt. 4.3.1). Det kan argumenteres med at verdistigningen i alle fall ikke kan føres tilbake til de lånte midler. Spørsmålet blir derfor i praksis om ”annen gjeld” skal trekkes fra bruttoverdiene før skjevdelingskravet beregnes (med den følge at deler av verdistigningen går til likedeling), eller om gjelden bare skal trekkes fra skjevdelingskravet med sin nominelle verdi.

Siden aksjene i eksempelet var egenfinansierte, kan det hevdes å stride mot lovens formål at deler av aksjenes verdistigning må likedeles: Det er urimelig at formuesverdier som ikke er skapt i ekteskapet, må deles med ektefellen. Det kan imidlertid også anses urimelig at ektefellen får holde hele verdistigningen utenfor delingen, når bare deler av aksjenes verdi reelt sett ble bragt inn i ekteskapet. Så lenge lovens hovedregel er at ektefellenes formuer skal likedeles, kan det stilles spørsmål ved hvor langt skjevdelingsretten skal strekkes. Lovens formål gir likevel ikke klar støtte til noen av alternativene.

Hvis det legges til grunn at all verdistigning kan skjevdeles så lenge gjelden ikke har finansiert formuesgodet, åpnes det imidlertid også for skjevdeling til tross for insuffisiens ved ekteskapsinngåelsen. Skjevdelingen av verdistigningen beror som omtalt ikke på hvor store nettoverdier ektefellen har bragt inn, men på om verdistigningen gjelder et egenfinansiert formuesgode. Det kan tenkes at ektefellen ved ekteskapsinngåelsen eide aksjer verd kr. 200 000, og hadde studiegjeld på kr. 300 000. Det forelå dermed ingen nettoverdier. På skjæringstidspunktet har aksjene steget i verdi til kr. 600 000. Med fradrag for studiegjeldens nominelle verdi, skulle kr. 300 000 av verdistigningen kunne skjevdeles. Selv om juridisk teori og to lagmannsrettsdommer aksepterer skjevdeling i tilsvarende tilfeller (se pkt. 4.3.4), vil dette være noe vanskeligere å forene med lovens formål. Når verdistigning kan skjevdeles, er det fordi denne kan føres tilbake til og således utgjør en del av de reelle verdier som ble bragt inn; de opprinnelige midler og eventuell etterfølgende verdistigning under ekteskapet betraktes ikke som to adskilte formuesobjekter. Det kan imidlertid hevdes at verdistigningen heller ikke kan anses som et erverv innen ekteskapets rammer, som i

tilfelle begrunner en likedeling. Verdistigningen kan derfor ikke enkelt klassifiseres. Det bør som nevnt likevel tas i minne at ektefellenes verdier etter hovedregelen skal deles likt. Når ektefellen ikke bragte med seg noen reelle verdier inn i ekteskapet, kanskje heller en overvekt av forpliktelse, er det etter min oppfatning rimeligere å behandle eventuell verdistigning likt med andre erverv under ekteskapet.

Å åpne for skjevdeling til tross for insuffisiens, vil også stride mot lovens ordlyd, såfremt "midler" forstås som "nettoverdier". En slik usynlig reservasjon kan gjøre regelen mer fleksibel, men samtidig mindre tilgjengelig og mer komplisert. Dette ble også påpekt av advokatene i Hjort. Særlig med hensyn til skjevdelingsregelens allmenne nedslagsfelt, bør regelens innhold så langt som mulig kunne leses ut av ordlyden. De lovfestede unntaksreglene § 59 (2) og (3) ble for øvrig vedtatt nettopp for å fange opp eventuelle urimeligheter.

Det kan anføres at selv om en eventuell verdistigning kan holdes utenfor delingen i sin helhet, bør insuffisiens i alle tilfeller avskjære kravet. Hensynet til konsekvens taler mot en slik løsning. Skjevdelingen av verdistigningen begrunnes med at formuesgodet er egenfinansiert, og skal dermed ikke være avhengig av hvor store nettoverdier som er bragt inn i ekteskapet (så lenge den opprinnelige gjelden er trukket fra).

Rettstekniske hensyn må også kunne tas til inntekt for at "annen gjeld" skal trekkes fra før beregningen av skjevdelingskravet. Det vil være tidkrevende og komplisert å måtte la ulike typer gjeld få ulike følger, både for adgangen til skjevdeling og for beregningen av skjevdelingskravet. Det kan også være vanskelig å avgjøre hvor stor del av gjelden som i realiteten er gått til finansiering av formuesgodet. "Annen" gjeld, mest praktisk studiegjeld, kjennetegnes ofte ved sitt ubestemte formål, og kan reelt sett både ha gått til forbruk, og til varige formuesgoder. Det kan tenkes at studiegjelden i eksempelet enten direkte eller indirekte har lagt til rette for eller bidratt til kjøpet av aksjene, eller muliggjort at aksjene er i behold, uten at dette konkret kan spores. Det er heller ikke uvanlig at deler av finansieringsgjeld, som boliggjeld, går til andre formål. Å la skjevdelingskravets eksistens og størrelse styres av hvorvidt gjelden er av type finansieringsgjeld eller "annen" gjeld, kan derfor gi vilkårlige og urimelige resultater.

Lagmannsrettspraksis synes også å helle mot at ”annen gjeld” behandles som finansieringsgjeld ved beregningen av kravet. I RG 2003 s. 1616 (Frostating) ble ”annen gjeld” ikke trukket fra før beregningen, og det er også uklart hvorvidt gjelden i det hele tatt skulle gå til fradrag. Retten har muligens tolket ”midler” som innbragte formuesgoderes verdi fratrukket finansieringsgjeld. I LF-2000-1151, LB-2004-17441 og LB-2009-30224 gikk ”annen gjeld” derimot til fradrag før beregningen av kravet. I LF-2000-1151 var gjelden riktignok pantelikret i det aktuelle formuesgodet, slik at det forelå en viss tilknytning. I LB-2009-30224 ble kravet ikke beregnet pga. insuffisiens ved ekteskapsinngåelsen, men retten avviste eierektefellenes anførsel om at ”annen gjeld” først måtte trekkes fra med sin nominelle verdi etter beregningen.

Spørsmålet om hvordan skjevdelingskravet skal beregnes der det foreligger ”annen” gjeld, er åpent, og avgjøres ikke før Høyesterett har tatt det opp til vurdering. Etter min oppfatning tilsier likevel lovens formål, ordlyd, retts tekniske hensyn samt lagmannsrettspraksis at ”annen gjeld” bør trekkes fra før beregningen av skjevdelingskravet. Advokatene i Hjort deler dette syn.

4.3.3 Beregning ved gjeld og flere formuesgoder

I mange tilfeller vil en ektefelle eie mer enn ett formuesgode (jfr. pkt. 4.3.1 og 4.3.2) når han gifter seg. Han har kanskje også tatt opp ulike typer lån, f.eks. både boliglån og studielån.

For det første kan det tenkes at ektefellen bringer inn flere lånefinansierte formuesgoder, eller både lånefinansierte og egenfinansierte formuesgoder. F.eks. eier han en bolig med påhvilende boliggjeld, og i tillegg noen egenfinansierte aksjer. Et skjevdelingskrav kan da beregnes på to ulike måter, som begge kan forenes med lovens ordlyd.

Den ene måten innebærer å beregne kravene i tilknytning til de to formuesgodene separat. Man finner da frem til hvert formuesgodes nettoverdi (formuesgodets bruttoverdi fratrukket eventuell finansieringsgjeld), og beregner slik hvor stor andel av formuesgodets verdi på skjæringstidspunktet som kan skjevdeles. Eventuell verdistigning på aksjene i eksempelet kan da beholdes udelt, mens kun den delen av

boligens verdistigning som kan føres tilbake til dens nettoverdi, kan skjevdeles. Hvis aksjene hadde vært lånefinansierte, hadde skjevdelingen av aksjenes verdistigning kun berodd på den opprinnelige aksjegjeldens størrelse, ikke bolig gjeldens.

Den andre måten går ut på å beregne kravet samlet: Nettoverdien ved ekteskapets inngåelse omfatter summen av formuesgodenes verdi fratrukket finansieringsgjelden, og en tilsvarende andel av formuesgodenes samlede verdistigning kan holdes utenfor delingen.

Hvis det lånefinansierte formuesgodet stiger mer i verdi enn det egenfinansierte (eller det med høyest grad av egenfinansiering), vil en samlet beregning gi det høyeste skjevdelingskravet. Å beregne kravet i tilknytning til hvert formuesgode for seg, vil gi det høyeste kravet dersom det egenfinansierte formuesgodet stiger mest i verdi.

Problemstillingen har ikke vært vurdert av Høyesterett. I dommene Rt. 2001 s. 1434 og Rt. 2002 s. 1596 knyttet skjevdelingskravet seg bare til ett innbragt formuesgode. I lagmannsrettspraksis er spørsmålet bare så vidt berørt. Det ser ikke ut til at et skjevdelingskrav noen gang er blitt beregnet samlet for alle formuesgoder. I LG-2001-1778 og LB-2004-4241 ble skjevdelingskravet i tilknytning til hvert formuesgode beregnet for seg, uten at fremgangsmåten ble begrunnet nærmere.

Som nevnt tidligere var lovens formål, nærmere bestemt hensynet til rimelighet, avgjørende for retten da "brøkmодellen" ble lagt til grunn, jfr. Rt. 2001 s. 1434 og Rt. 2002 s. 1596. På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål ved rimeligheten av at gjeld knyttet til ett av formuesgodene, og dekket av formuesgodets verdi, skal begrense skjevdelingen av verdistigningen på andre formuesgoder. F.eks. er boligen i eksempelet verdt kr. 2 000 000 ved ekteskapets inngåelse, hvorav halvparten er lånefinansiert. Aksjene er egenfinansierte, og verdt kr. 200 000. De samlede nettoverdier utgjør da 55 % av de samlede bruttoverdier. På skjæringstidspunktet er boligens verdi uendret, mens aksjenes verdi er tredoblet. En samlet beregning (skjevdeling av 55 % av boligens og aksjenes aktuelle verdi) gir da et skjevdelingskrav på kr. 1 430 000, dvs. 170 000 kr. mindre enn hvis kravene hadde blitt beregnet separat. Jo mer de egenfinansierte formuesgoder stiger i verdi, jo mer går til likedeling. Det samme gjelder de

formuesgoder som det hvilte mindre gjeld på enn ”gjennomsnittet” ved ekteskapets inngåelse. Hvis det derimot er boligen som stiger mest i verdi, vil større verdier kunne skjevdeles enn det som helt konkret ”kan føres tilbake til” boligens og aksjenes nettoverdi ved ekteskapsinngåelsen.

Ved en samlet beregning av kravet kan det dermed hevdes at verdier som i realiteten er skapt utenfor ekteskapets rammer, går til deling, og at verdier som er skapt i ekteskapet, får skjevdeles. Dette strider i tilfelle mot lovens formål. Det kan på den annen side neppe anses urimelig at verdistigning på ett formuesgode ikke ”føres tilbake til” den lånefinansierte delen av et annet formuesgode, eller omvendt.

Rettstekniske hensyn taler derimot for en samlet beregning. Som nevnt under pkt. 4.3.2, kan det være vanskelig å fastslå hva den foreliggende gjelden har vært brukt til. For det første kan deler av finansieringsgjelden ha gått til andre formål, som forbruk. For det andre kan det være uklart hvilke formuesgoder, og eventuelt hvor stor del av disse, gjelden har finansiert. F.eks. ble gjelden tatt opp umiddelbart før kjøp av både leilighet og bil, men med pant i leiligheten. Når lån er tatt opp i tilknytning til et kjøp, er det riktignok ektefellen som krever skjevdeling som må ha bevisbyrden for at formuesgodene er egenfinansierte¹⁰⁸.

Det må likevel være viktigere at beregningsmåten er rimelig og i tråd med lovens formål, enn at oppgjøret kompliseres i noen tilfeller. De rettsstekniske hensyn er etter mitt syn ikke like tungtveiende som under forrige pkt. (der klassifiseringen av gjeld ville ha større implikasjoner, sml. behandlingen av ”annen” gjeld nedenfor), og de har heller ikke støtte i andre rettskilder. Løsningen er ikke klar, men med avgjørende vekt på lovens formål og hensynet til rimelighet mener jeg at følgende bør legges til grunn: Når ektefellen har flere lånefinansierte formuesgoder ved ekteskapets inngåelse, eller eventuelt både lånefinansierte og egenfinansierte formuesgoder, må skjevdelingskravene i tilknytning til hvert formuesgode beregnes for seg.

---

¹⁰⁸ Jfr. f.eks. LB-2008-52401

Det gjenstår å vurdere tilfellet der ektefellen har flere formuesgoder ved ekteskapsinngåelsen, egenfinansierte eller lånefinansierte, og i tillegg ”annen” gjeld. ”Annen” gjeld må også inkludere finansieringsgjeld som overstiger det finansierte formuesgodets verdi, da denne også er uten ”dekning”. I pkt. 4.3.2 ble det konkludert med at slik gjeld, i likhet med finansieringsgjeld, må trekkes fra før skjevdelingskravet beregnes. Spørsmålet blir hvordan gjelden skal gå til fradrag der ektefellen har flere formuesgoder. Det ser ikke ut til at rettspraksis kan gi noen veiledning her.

Siden ”annen gjeld” i utgangspunktet ikke har større tilknytning til noen av formuesgodene enn andre, bør fradraget rimeligvis fordeles jevnt ut over ektefellens reelle verdier. Dermed må eventuell finansieringsgjeld på formuesgodene først trekkes fra. Deretter vil det være enklest å la den ”andre” gjelden gå til fradrag i de samlede nettoverdier, for så å finne den endelige nettoverdiens andel av disse. Den tilsvarende andelen av de samlede ”nettoverdier” på skjæringstidspunktet kan så skjevdeles. Løsningen må anses å være i tråd med lovens formål, og den er samtidig rettsteknisk enkel.

4.3.4 Opprinnelig insuffisiens og innbragte formuesgoders påfølgende verdistigning

Som nevnt under pkt. 3.3.2 er det i lagmannsrettsdommene LF-2000-1151 og LE-2005-19840 samt i juridisk teori lagt til grunn eller åpnet for at innbragte formuesgoders verdistigning under ekteskapet kan gi rett til skjevdeling, til tross for insuffisiens ved ekteskapets inngåelse. Det hevdes at den delen av de innbragte formuesgoders verdi som overstiger den opprinnelige gjelden på skjæringstidspunktet, kan skjevdeles. Løsningen er ment som en reservasjon fra skjevdelingsregelens inngangsvilkår (jfr. pkt. 3.3).

Som omtalt under pkt. 4.3.2, kan skjevdeling av den overstigende verdien anses rimelig der gjelden ikke har finansiert formuesgodet. Også der gjelden har finansiert formuesgodet, kan en avskjæring av skjevdelingskravet ved insuffisiens fremstå som urettferdig. Fremfor alt gjelder dette der insuffisiensen var utenfor ektefellens kontroll. F.eks. førte et krakk i boligmarkedet før ekteskapets inngåelse til at ektefellens boliggjeld med ett oversteget boligens verdi. På skjæringstidspunktet er boligprisene

tilbake på sitt tidligere nivå, slik at ektefellen igjen er suffisient. For øvrig vil en retrospektiv taksering av formuesgodene ofte være beheftet med usikkerhet.

Såfremt løsningen er ment å gjelde der gjelden har finansiert formuesgodet (lagt til grunn i LE-2005-19840, som er vist til av Lødrup og Sverdrup¹⁰⁹), står denne imidlertid i strid med ”brøkmodellen” (jfr. Rt. 2001 s. 1434 og Rt. 2002 s. 1596). Sett at en ektefelle ved ekteskapets inngåelse hadde en bolig verd kr. 2 000 000, boliggjeld på kr. 1 900 000 og studiegjeld på kr. 200 000. Ektefellen er følgelig insuffisient. På skjæringstidspunktet har boligen steget i verdi til kr. 3 000 000. Ifølge reservasjonen skulle ektefellen da kunne skjevdele kr. 900 000 (boligens aktuelle verdi fratrukket opprinnelig boliggjeld og studiegjeld). Sett at ektefellen likevel ikke hadde studiegjeld. Da ville han ved ekteskapets inngåelse hatt nettoverdier for kr. 100 000, eller 5 % av det innbragte formuesgodets bruttoverdi. Følgelig ville også 5 % av boligens verdi på skjæringstidspunktet, kr. 150 000, kunne skjevdeles.

Det følger dermed at de verdier en ektefelle kan skjevdele ved opprinnelig insuffisiens og påfølgende verdistigning, er mange ganger høyere enn ved opprinnelig suffisiens og en tilsvarende verdistigning. En slik rettslig inkonsekvens kan ikke være holdbar, og ville for øvrig ha gitt en klart urimelig rettstilstand. Én av ”reglene” må dermed vike. Det er allerede lagt til grunn (jfr. pkt. 4.3.1) at ”brøkmodellen” er gjeldende rett, da denne ble fastslått av Høyesterett, med støtte i lovens ordlyd og formål. Den motstridende løsningen er derimot konstruert i den juridiske teorien, med senere tilslutning i to lagmannsrettsdommer. Argumentene for den sistnevnte løsning er dermed av betydelig mindre vekt, og ”brøkmodellen” bør gå foran.

Det kan imidlertid argumenteres for en kombinert løsning: Brøkmodellen anvendes for finansieringsgjeld, mens ”annen gjeld” kun trekkes fra det beregnede skjevdelingskravet med sin nominelle verdi. Fradrag av ”annen gjeld” etter beregning er imidlertid drøftet og tilbakevist (rettstilstanden er riktignok ikke avklart) i pkt. 4.3.2, med støtte i lovens formål, ordlyd, retts tekniske hensyn og lagmannsrettspraksis.

---

¹⁰⁹ Lødrup (2009) s. 260

Det legges derfor til grunn at insuffisiens ved ekteskapsinngåelsen avskjærer skjevdeling av eventuell overskytende verdistigning under ekteskapet, uavhengig av hvilken type gjeld som forelå ved ekteskapsinngåelsen. I slike tilfeller kan snarere unntaksregelen i § 59 (3) være anvendelig, som også påpekt av advokatene i Hjort.

4.4 Beregning der skjevdelingsmidlene er blandet sammen med likedelingsmidler

Det kan tenkes at det formuesgodet som stiger i verdi, ble finansiert både av skjevdelingsmidler og likedelingsmidler (se pkt. 3.4.3.). Situasjonen er parallell med den drøftet under pkt. 4.3, bortsett fra at midlene (lånte midler og skjevdelingsmidler) der var ”blandet sammen” før de ble bragt inn i ekteskapet, arvet eller mottatt.

Hvis sammenblandingen er skjedd i form av påkostninger, må skjevdelingskravet beregnes som omtalt under pkt. 4.2.3. Her drøftes beregningen der sammenblandingen fant sted allerede ved ervervet av formuesgodet. F.eks. har ektefellene kjøpt en hytte for kr. 2 000 000, hvor kr. 800 000 er hustruens arvemidler, og det resterende beløp er oppsparte likedelingsmidler eller lånte midler. I utgangspunktet kan da kr. 800 000 skjevdeles (jfr. pkt. 3.4.3). Alternativt kan ektefellen ha fått hytta i gave fra sine foreldre, men betalt kr. 1 200 000 for den. Gaveelementet er følgelig verdt kr. 800 000. På skjæringstidspunktet har hytta som følge av inflasjon eller realverdivekst steget i verdi til kr. 3 000 000, altså med 50 %. Spørsmålet blir hvordan verdistigningen skal deles.

Det burde kunne legges til grunn at skjevdelingsmidlene som en del av hytta, har steget like mye i verdi som denne. Dermed skulle kr. 1 200 000 (150 % av kr. 800 000) av hyttas aktuelle verdi etter lovens ordlyd kunne ”føres tilbake” til skjevdelingsmidlene.

Ingen høyesterettsdommer har behandlet spørsmålet direkte, men dommen i Rt. 2008 s. 769 kan likevel tas til inntekt for ovennevnte løsning. Saken gjaldt krav om skjevdeling begrunnet i nedbetaling av gjeld på bolig med arvemidler. Retten gir i denne forbindelse uttrykk for at der det foreligger kausalitet mellom anvendelsen av skjevdelingsmidlene og verdistigningen, kan verdistigning skjevdeles i tråd med ”brøkmodellen”, se pkt. 4.5. Kausalitet innebærer at det ikke ville ha foreligget noen verdistigning uten bruken av

skjevdelingsmidlene. Dette er nettopp tilfellet der et formuesgode både er anskaffet for skjevdelingsmidler og likedelingsmidler, eller eventuelt begge ektefellers skjevdelingsmidler.

Deling av formuesgodets aktuelle verdi etter skjevdelings- og likedelingsmidlenes andeler ved anskaffelsen, er også lagt til grunn i lagmannsrettspraksis¹¹⁰. I den juridiske teorien står det ingen tvil om løsningen, med unntak av hos Eeg, jfr. pkt. 3.4.3. Også rimelighetsbetraktninger taler for en deling av verdien etter hvor mye som er skutt inn av de ulike typer midler.

Rettskildene gir dermed klar støtte til skjevdeling av en forholdsmessig del av formuesgodets aktuelle verdi tilsvarende andelen skjevdelingsmidler ved ervervet av formuesgodet.

4.4.1 Sameie eller eneeie? Felles bolig bygget på arvet tomt

Ovenfor ble det tatt for gitt at de innskutte skjevdelingsmidlene ble omdannet til en sameieandel i formuesgodet. Hvis ikke det foreligger noe avtalemessig grunnlag, vil graden av fellesskap rundt ervervet og størrelsen på partenes bidrag være avgjørende for om sameie er stiftet i en eiendel¹¹¹. Imidlertid kan det tenkes at en parts bidrag er av en slik art at bidraget fortsetter å være i eneeie. Dette kan være tilfelle der bidraget klart kan skilles ut også etter at midlene tilsynelatende er blandet sammen. Da er det kun bidragets egen verdistigning som kan skjevdeles, og ikke den del av den totale verdistigning som tilsvarende bidragets opprinnelige andel ved ervervet.

Et praktisk tilfelle, som ble behandlet i dommen Rt. 2004 s. 108, foreligger når ektefellene bygger felles bolig på en tomt én av ektefellene har arvet eller mottatt. I dommen var det ikke prosedert på at det forelå avtalegrunnlag eller særlige forutsetninger hos partene. Etter flertallets syn var tomt og bygning to atskilte formuesobjekter. Det ble vist til ”vanlige regler for eierforhold i fast eiendom”, som skilte mellom eier av tomtearealet og eier av bygninger m.v. på tomten. Bygging på

---

¹¹⁰ Jfr. f.eks. LB-2004-6798, RG 2008 s. 1520 (Borgarting), LB-2009-135281 og LB-2009-94766

¹¹¹ Jfr. Rt. 1982 s. 1102, Rt. 1984 s. 497

tomt i den ene ektefellens eie ville i tråd med disse regler normalt skape et festeforhold, ikke et sameieforhold.

Siden et eventuelt avtalegrunnlag eller særlige forutsetninger ikke tas i betraktning i dommen, hevder Sverdrup at rekkevidden er noe uklar¹¹². Etter Sverdrups syn kan ektefellenes felles beslutning om å bygge hus på en tomt som den ene eier, vanskelig forstås som noe annet enn en avtalesituasjon, uavhengig av om dette er anført. I mangel av andre holdepunkter, bør "avtalen" eller realakten presumeres å være en sameieavtale.

En tomt blandes ikke sammen med resten av boligeiendommen på samme måte som kontanter ved et erverv. Som mindretallet i Rt. 2004 s. 108 påpeker, er det likevel lite praktisk at eiendomsretten til tomten og bebyggelsen kommer på forskjellige hender. Tomten inkorporeres i boligeiendommen, og får således en annen karakter enn en råtomt. Det synes for øvrig noe fremmed å klassifisere ektefellenes situasjon som et festeforhold, selv om dette kun er et utgangspunkt. På den annen side har tomter i pressområder økt mer i verdi enn bygningene i løpet av de siste årene, slik at forskjellen mellom sameie og eneeie ofte får betydelige økonomiske konsekvenser. Antakeligvis vil mange heller ikke ha hatt særlige forutsetninger omkring disposisjonen; de har kun bidratt med sitt til et fellesskap som har vært ment å vare livet ut. Å la bygging av felles bolig på arvet tomt stifte sameie også i tomten, kan for øvrig hevdes å stride mot skjevdelingsregelens formål, jfr. LG-2006-76894. Rettstekniske hensyn taler også for å la tomten forbli i eneeie, da man slipper å finne tomtens og bygningens verdi ved ervervet¹¹³. I de formodentlig mange tilfeller der det verken foreligger avtale eller spesielle forutsetninger, bør derfor flertallets oppfatning i Rt. 2004 s. 108 legges til grunn. Dommens rekkevidde skulle dermed være klar.

4.5 Beregning der finansieringsgjeld er nedbetalt med skjevdelingsmidler

Hvis skjevdelingsmidler er blitt brukt til å betale ned finansieringsgjeld på formuesgoder som er i behold på skjæringstidspunktet (f.eks. boliggjeld), anses også skjevdelingsmidlene å være i behold, jfr. pkt. 3.4.5. Spørsmålet her er hvordan

---

¹¹² Sverdrup (2004) s. 81

¹¹³ Jfr. også Frantzen (2006) s. 265-267

skjevdelingskravet skal beregnes dersom formuesgodet stiger i verdi som følge av inflasjon eller realverdivekst.

Det er nærliggende å forstå lovens tilbakeføringsvilkår slik at skjevdelingsmidlene må ha vært en forutsetning for, eller årsak til, verdistigningen. Hvis et formuesgode er lånefinansiert, er det strengt tatt låneopptaket som har muliggjort den eventuelle verdistigning ektefellene senere har fått glede av. Lånet forutsettes riktignok nedbetalt med ektefellenes egne midler, men formuesgodet vil alltid ha vært anskaffet for lånte midler. En eventuell prisstigning kan vanskelig sies å kunne føres tilbake til en nedbetaling til kreditor.

Lovens ordlyd ble forstått på samme måte av Sverdrup i 2002¹¹⁴, og er siden lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2008 s. 769. Høyesterett fremholdt imidlertid at kravet om kausalitet mellom midlene og verdistigningen ikke kunne gjelde for alminnelig prisstigning. Også skjevdelingsmidler brukt til nedbetaling av gjeld måtte inflasjonsjusteres, da lovens utgangspunkt er nåverdien av formuen (jfr. pkt. 4.1 og 4.2.1). På dette punkt fant retten også støtte i forarbeidene og i Rt. 2004 s. 108.

Høyesterett gav derimot uttrykk for at kausalitetskravet var oppfylt der låneopptaket kun var en midlertidig forskuttering i påvente av en utbetaling av skjevdelingsmidler (f.eks. salg av en arvet bolig). Her kan skjevdelingsmidlene anses som foranledningen til anskaffelsen, og dermed forutsetningen for verdistigningen. En påfølgende nedbetaling med skjevdelingsmidlene gir dermed rett til en tilsvarende andel av realverdiveksten.

Retten hevdet at kausalitetskravet også kunne utledes av følgende uttalelse i forarbeidene: ”Stigningen holdes utenfor delingen dersom den skyldes innsats med midler som ellers er unntatt fra deling.”¹¹⁵ Jeg tolker derimot uttalelsen til å gjelde verdistigning som følge av selve investeringen (som påkostninger, eller økning av formuesgodets nettoverdi gjennom nedbetaling av gjeld), ikke eventuell etterfølgende verdistigning på de anvendte midler.

---

¹¹⁴ Sverdrup (2002) s. 693

¹¹⁵ Ot.prp.nr. 28 (1990-1991) s. 121

I alle tilfeller må et kausalitetskrav følge av lovens ordlyd. At alminnelig prisstigning uansett kan skjevdeles, støttes også av rimelighetshensyn: Så lenge ikke formuesgodet synker i verdi, skal ikke ektefellen tape på sin nedbetaling, som av mange blir sett på som en investering¹¹⁶. Etter gjeldende rett kan skjevdelingsmidler brukt til nedbetaling av finansieringsgjeld dermed inflasjonsjusteres, men ikke godskrives noen andel av formuesgodets realverdivekst, såfremt låneopptaket ikke kun har utgjort en mellomfinansiering.

4.6 Verdifall

I noen tilfeller vil skjevdelingsmidlene eller formuesgodene de utgjør en del av, ha sunket i verdi i løpet av ekteskapet. F.eks. har ektefellen bragt med seg aksjer, bil eller båt inn i ekteskapet. På skjæringstidspunktet er midlenes verdi lavere, eller kanskje tapt.

Som nevnt under pkt. 4.1 må ordlyden i § 59 forstås slik at det er skjevdelingsmidlenes aktuelle verdi som kan skjevdeles. Har skjevdelingsmidlene, f.eks. aksjene, sunket i verdi, er ”verdien av formue som klart kan føres tilbake til” midlene (dvs. verdien av aksjene) nødvendigvis også blitt lavere. En eventuell verdireduksjon ble i forarbeidene særlig fremhevet som begrunnelse for at nåverdien skulle legges til grunn¹¹⁷. Det følger for øvrig av verdsettelsesregelen i § 69 at det er eiendelenes omsetningsverdi som er utgangspunktet for delingen. Det hersker heller ingen tvil om spørsmålet i juridisk teori¹¹⁸. Det er følgelig midlenes verdi på skjæringstidspunktet som kan skjevdeles, uavhengig av om deres opprinnelige verdi var høyere.

Formuesgodet som har sunket i verdi, kan ha vært anskaffet både for skjevdelingsmidler og likedelingsmidler. På samme måte som lovens ordlyd kan sies å tale for en forholdsmessig fordeling av verdistigning, bør det følge at også verditap skal deles etter de opprinnelige andeler: Når formuesgodet synker i verdi, synker nødvendigvis også verdien av de skjevdelings- og likedelingsmidler formuesgodet består av. Lovens formål og hensynet til rimelighet støtter også en forholdsmessig fordeling, da det ville være urimelig om verdireduksjonen i større grad skulle gå ut over skjevdelingsmidlene

---

¹¹⁶ Jfr. også Sverdrup (2008) s. 22

¹¹⁷ NOU 1987:30 s. 83

¹¹⁸ Jfr. Sverdrup (2002) s. 695-696, Lødrup (2009) s. 266

enn likedelingsmidlene, eller omvendt. Også av hensyn til konsekvens bør beregningsmåten være den samme ved verdistigning som ved verdireduksjon. Det legges dermed til grunn at den andel av formuesgodets aktuelle (og reduserte) verdi som tilsvarer skjevdelingsmidlenes andel ved ervervet, kan skjevdeles.

Det kan tenkes at formuesgodet som har sunket i verdi, opprinnelig var bragt inn i ekteskapet (evt. arvet eller mottatt) sammen med gjeld. Ved verdistigning kan en forholdsmessig andel av formuesgodets aktuelle verdi skjevdeles, jfr. pkt. 4.3. Hvis gjelden har finansiert formuesgodet, og formuesgodet synker i verdi, taler både lovens ordlyd og formål for at også verditapet fordeles etter forholdet mellom de opprinnelige skjevdelingsmidler og lånte midler (jfr. argumentene i forrige avsnitt). Finansieringsgjelden vil riktignok ikke minke selv om formuesgodets verdi blir lavere. Like fullt er den lånefinansierte delen av formuesgodet redusert i verdi, på samme måte som den egenfinansierte. Løsningen kan også utledes av dommen i Rt. 2002 s. 1596. Hovedspørsmålet i dommen var hvilken betydning opprinnelig gjeld hadde for beregningen av det beløpet ektefellen kunne holde utenfor likedelingen. Det fremgår ikke at domsresultatet - ”brøkmодellen” - bare skulle gjelde ved verdistigning. Sverdrup er også tilhenger av den samme ”brøkmодell” ved verdireduksjon, basert på mindretallets syn i Rt. 2001 s. 1434¹¹⁹. Det bør derfor legges til grunn at den andel av formuesgodets aktuelle (og reduserte) verdi som tilsvarer nettoverdiens andel av formuesgodets verdi ved ekteskapsinngåelsen, eller eventuelt ved arvefallet eller mottakelsen, kan skjevdeles.

Hvis gjelden ikke har finansiert formuesgodet, er det i realiteten ingen lånte midler som har sunket i verdi. Dermed kunne det synes rimelig at verditapet kun gikk til fradrag i skjevdelingsmidlene. Det tilsvarende argumentet er imidlertid allerede drøftet, og tilbakevist, der formuesgodet har steget i verdi (pkt. 4.3.2). Hensynet til rimelighet og konsekvens taler for å behandle verdistigning og verditap på samme måte. Å begrense adgangen til å skjevdele verdistigning, uten at et eventuelt verditap begrenses tilsvarende, ville være urimelig. Også retts tekniske hensyn støtter en lik behandling. Hvis ektefellen har bragt flere formuesgoder inn i ekteskapet, hvorav noen har steget og

---

¹¹⁹ Sverdrup (2002) s. 695-696

andre har sunket i verdi, vil ”annen gjeld” nødvendigvis ikke kunne trekkes fra samlet uten at beregningsmåten er den samme (se pkt. 4.3.3). Løsningen må derfor også ved verditap bli at den andel av formuesgodets aktuelle verdi som tilsvarer den opprinnelige nettoverdiens andel av bruttoverdien, kan skjevdeles.

Til slutt må det vurderes hvilken betydning en verdireduksjon skal ha der skjevdelingsmidlene er blitt brukt til nedbetaling av finansieringsgjeld på formuesgodet. I Rt. 2008 s. 769 ble det som nevnt slått fast at midlenes verdi bare skal justeres for inflasjon, selv om formuesgodets verdi reelt sett har steget (se pkt. 4.5). Førstvoterende uttalte deretter: ”Det er mulig det må gjøres unntak for gjeld som knytter seg til formuesgoder som har falt i verdi, men dette er det ikke nødvendig for meg å gå nærmere inn på”¹²⁰.

Hvis formuesgodet har falt i verdi, følger det av lovens ordlyd at det ikke finnes noen alminnelig prisstigning å skjevdele (se ovenfor). Jeg antar at førstvoterende sikter til spørsmålet om en verdireduksjon bør fordeles forholdsmessig, når en tilsvarende (reell) verdistigning ikke har betydning for skjevdelingskravet.

Rettens begrunnelse for ikke å dele verdistigningen, var det kausalitetskrav som ble utledet av lovens tilbakeføringsvilkår (se pkt. 4.5). Kausalitetskravet var derimot oppfylt for de opprinnelige skjevdelingsmidler, da bruken av disse hadde økt formuesgodets nettoverdi. Når en gjeldsnedbetaling først blir ansett å oppfylle kausalitetskravet, kan ikke kravet brukes som et argument for at den reduserte verdien i større grad kan føres tilbake til likedelingsmidlene enn til skjevdelingsmidlene. Til forskjell fra en verdistigning er en verdireduksjon heller ikke en ”verdi” som skal kunne føres tilbake til visse midler.

Både lovens ordlyd og formål må sies å tale for samme løsning som der formuesgodet er ervervet både med likedelingsmidler og skjevdelingsmidler (se over). Ved verditap bør derfor den andel av formuesgodets aktuelle (og reduserte) verdi som tilsvarer

---

¹²⁰ Rt. 2008 s. 769 pkt. 78

skjevdelingsmidlenes andel av formuesgodets verdi ved gjeldsnedbetalingen, kunne skjevdeles.

5 Avslutning

Skjevdelingsrettens innhold etter § 59 (1) kan fremstå tilforlatelig, men har vist seg å reise langt flere kompliserte problemstillinger enn lovgiver i sin tid forutså.

Rettspraksis, formålsbetraktninger, juridisk teori og retts tekniske hensyn er derfor av desto større betydning, uten at disse kilder alltid gir klar veiledning. De praktiske vanskeligheter som for øvrig ofte ledsager et krav om skjevdeling, som f.eks. sporing av midler og retrospektiv taksering, bidrar til at alternativet særreie ennå ikke har mistet sin aktualitet.

6 Litteraturliste

6.1 Bøker

Agell, Anders. *Nordisk äktenskapsrätt: En jämföranda studie av dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk rätt med diskussion av reformbehov och harmoniseringsmöjligheter*. København, Nordiska ministerrådet, 2003.

Eeg, Thomas. *Deling av ektefellers formuer ved separasjon og skilsmisse*. Bergen, Fagbokforlaget, 2006.

Giertsen, Johan. *Skjevdeling av foretak: Avgrensning og verdsettelse av skjevdelingsformuen*. I: Bonus Pater Familias: Festskrift til Peter Lødrup, 70 år. Oslo, Gyldendal Akademisk, 2002, s. 301-312.

Holmøy, Vera og Peter Lødrup. *Ekteskapsloven – og enkelte andre lover med kommentarer*. 2. utgave. Oslo, Gyldendal Akademisk, 2001.

Lødrup, Peter og Tone Sverdrup. *Familieretten*. 6. utgave. Oslo, 2009.

Property relations between spouses. Redigert av Katharina Boele-Woelki, Bente Braat og Ian Curry-Sumner. Antwerpen – Oxford – Portland, Intersentia, 2009. (European family law in action, vol. IV).

Sverdrup, Tone. *Stiftelse av sameie i ekteskap og ugift samliv*. Oslo, Universitetsforlaget, 1997.

Sverdrup, Tone. *Skjevdeling på felleseieskifte – noen uavklarte spørsmål*. I: Bonus Pater Familias: Festskrift til Peter Lødrup, 70 år. Oslo, Gyldendal Akademisk, 2002, s. 677-698.

6.2 Artikler

Dahl, Anne-Blanca og Sicilie Tveøy. *Skjevdeling*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2006, s. 143-151.

Eeg, Thomas. *Skjevdeling: Ny dom, nye avklaringer og nye problemer – og noen gamle*. I: Jussens Venner. 2008, s. 215-261.

Egge, Randi. *Skjevdeling av næringsvirksomhet*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2005, s. 159-186.

Frantzen, Torstein. *Skjevdeling – nye regler til besvær*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2003, s. 228-247.

Frantzen, Torstein. *Noen sider ved klarhetskravet i ekteskapsloven § 59 første ledd*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2006, s. 251-279.

Holmøy, Vera. *Om skjevdeling*. I: Lov og rett. 1997, s. 23-33.

Strandbakken, Asbjørn. *Gjeldsfradrag ved skjevdeling – noen refleksjoner etter Rt. 2002 s. 1596*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2003, s. 102-113.

Sverdrup, Tone. *Skjevdelingskrav knyttet til verdistigning på arvet tomt – kommentar til en høyesterettsdom*. I: Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål. 2004, s. 76-82.

Sverdrup, Tone. *Skjevdeling når gavemidler benyttes til nedbetaling av boliglån, og tolkning av ektepakt – Høyesteretts dom 30. mai 2008 (HR-2008-958-A)*. I: Nytt i privatretten: Nyhetsbrev for informasjon på det privatrettslige område. 2008, s. 22.

Sæther, Jan-Petter. *Bolig, omgivelser og miljø: Stadig dyrere å etablere seg med egen bolig*. I: Samfunnsspeilet. 2007, s. 75-80.

6.3 Lovgivning

- 1918 Lov om indgaaelse og opløsning av egteskap (ekteskapsloven) av 31. mai 1918 nr. 2
- 1927 Lov om ektefellers formuesforhold (ektefelleloven) av 20. mai 1927 nr. 1
- 1972 Lov om arv m.m. (arveloven) av 3. mars 1972 nr. 5
- 1991 Lov om ekteskap (ekteskapsloven) av 4. juli 1991 nr. 47

6.4 Dommer

6.4.1 Høyesterettsdommer

Rt. 1982 s. 1102

Rt. 1984 s. 497

Rt. 1986 s. 164

Rt. 1996 s. 1647

Rt. 1999 s. 177

Rt. 2000 s. 1089

Rt. 2001 s. 572

Rt. 2001 s. 1434

Rt. 2002 s. 1596

Rt. 2004 s. 108

Rt. 2008 s. 769

6.4.2 Lagmannsrettsdommer

LG-1996-1658

RG 1997 s. 204 (Frostating)

LG-1997-2025

LF-1998-77

LE-1999-453

LF-1999-1049

LH-2000-36

LF-2000-1151

LG-2001-1778

LB-2001-2406

LB-2003-8066

LB-2004-4241
LB-2004-6798
LG-2004-10078
LG-2004-12149
LB-2004-17441
LF-2004-33162
LF-2004-85364
LE-2005-19840
LG-2006-1292
LH-2006-17676
LA-2006-38229
LG-2006-76894
RG 2007 s. 1258 (Agder)
LB-2008-52401
RG 2008 s. 1520 (Borgarting)
LG-2009-10993
LB-2009-30224
LB-2009-94766
LB-2009-135281
LA-2009-176105

6.5 Forarbeider

NOU 1987:30	Innstilling til ny ekteskapslov del II
NOU 2000:8	Arveavgift
NOU 2009:10	Fordelingsutvalget
Ot.prp.nr. 28 (1990-1991)	Om lov om ekteskap

6.6 Nettdokumenter

Norges eiendomsmeglerforbund. *Historikk boligpriser (1985-2010)*. Oslo 2010.
<http://www.eiendomsmeglingsnemnda.no/index.gan?id=1614&subid=0> [sitert
02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 1: Konsumprisindeksen fra 1865*. Oslo 2010.

<http://www.ssb.no/kpi/tab-01.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 3: Avgiftspliktig arv og gaver, etter størrelse på henholdsvis arv og gave. Antall mottakere, arv og gaver i millioner kroner og gjennomsnitt for de med beløp. Rådighetsdato. Hele landet. 2007*. Oslo 2009.

<http://www.ssb.no/arv/tab-2009-10-02-03.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 5: Inngåtte ekteskap, etter tidlegare sivilstand. 1961-2009*. Oslo 2010. <http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/tab-2010-08-26-05.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 6: Gjennomsnittsalder ved vigselen. Menn og kvinner. 1961-2009*. Oslo 2010.

<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/tab-2010-08-26-06.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 11.1: Nettoinntekt, nettoformue og utliknet skatt per innbygger*. Oslo 2010.

<http://www.ssb.no/histstat/tabeller/11-1.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 12: Beregna prosent ekteskap som vil bli oppløyste, forutsatt skilsmisseratar som i observasjonsåret. 1960-2009*. Oslo 2010.

<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/tab-2010-08-26-12.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 198: Formue og gjeld for hushald, etter alder til*

hovudinntektstakaren. Gjennomsnitt. Kr. Oslo 2010. <http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-198.html> [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 04192: Mottakere av avgiftspliktig arv og gaver, grunnlag for avgift og sum arveavgift, etter rådighetsdato*. Oslo 2010.

http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=arv [sitert 02.11.10]

Statistisk sentralbyrå. *Tabell 06831: Andel samboere, gifte og ikke i samliv i ulike aldersgrupper, etter kjønn (prosent) (1977 - 2009)*. Oslo 2010.

http://statbank.ssb.no/statistikbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=samboer [sitert 02.11.10]

6.7 Personlig meddelelse

Avdelingen for familie / arv / skifte i Advokatfirmaet Hjort. Møte. 28. september 2010.

Vedlegg

I det følgende gjengis de omtalte lovbestemmelser i oppgaven.

Lov 31. mai nr. 2 1918 om indgaaelse og opløsning av egteskap

§ 37. Ved skifte av felleseie etter et ekteskaps omstøtelse kan enhver av ektefellene kreve at delingen foregår således, at hver av dem forlodds uttar en så stor andel av felleseiet som svarer til hva han bragte inn ved ekteskapets inngåelse eller senere har bragt inn gjennom arv eller gave eller ved overdragelse av særeiemidler. Strekker felleseiet ikke til, skal ektefellenes forloddskrav avkortes forholdsmessig. Felleseiet skal deles som foran bestemt, hvis det omstøtte ekteskap var inngått i strid med § 7 eller § 9.

Det, som den ene ektefelle har skjenket den annen som særeie, kan kreves tilbake.

Lov 20. mai nr. 1 1927 om ektefellers formuesforhold

§ 24. Det som trer istedenfor eiendom som er særeie, blir særeie, såfremt ikke annet gyldig er bestemt.

Avkastning av særeie blir felleseie, såfremt ikke annet gyldig er bestemt.

Lov 3. mars nr. 5 1972 om arv m.m.

§ 9. Når den eine ektemaken dør, har attlevande ektemake rett til å ta over felleseiga uskift med førstaveddes andre arvingar etter loven.

Tilsvarende rett har attlevande ektemake med omsyn til særeige dersom det er fastsett i ektepakt (jfr lov om ekteskap § 43) eller når arvingane gir samtykke. Nyttar ektemaken denne retten, høyrer også hans eiga særeige til uskiftebuet om ikkje anna er fastsett i ektepakt eller i avtale med arvingane, eller særeiga har grunnlag i påbod av givar eller arvelatar. For arving som er umyndig, må samtykke etter første punktum gis av overformynderiet, som i tilfelle også må samtykkje i avtale med arvingane som nemnd i andre punktum. Er buet til arvingen under konkurshandsaming, kan samtykke etter første punktum her berre gis med samtykke frå tingretten.

Lov 4. juli nr. 47 1991 om ekteskap

§ 42. *Avtale om unntak fra deling (særeie).*

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de eier eller senere erverver, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres tidsbegrenset eller betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er avtalt eller klart forutsatt.

§ 44. *Avtale om unntak fra § 59 om skjevdeling.*

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at reglene om skjevdeling i § 59 første og/eller tredje ledd ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres betinget av at skifte skjer etter et bestemt tidspunkt eller av at ektefellene får felles livsarvinger.

Avtalen kan også begrenses til å gjelde ved oppgjør etter en av ektefellenes eller en bestemt av ektefellenes død.

§ 48. *Bestemmelse av giver eller arvelater.*

En giver eller arvelater kan bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for arven eller gaven. For arv må dette bestemmes ved testament. Mottakeren kan ikke endre slike bestemmelser hvis det ikke er særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren.

§ 49. *Ombytning og avkastning av formue som er særeie.*

Det som trer i stedet for eiendom som er særeie, blir særeie hvis ikke ektefellene ved ektepakt har bestemt noe annet, eller det er fastsatt av giver eller arvelater. Det samme gjelder avkastning av slik eiendom.

§ 50. Gaver.

Gaver mellom ektefeller må skje ved ektepakt for å være gyldige. Dette gjelder likevel ikke gaver som må anses som vanlige, og heller ikke gaver som består i pensjon, livsforsikring, livrente, føderåd eller lignende ytelser som sikrer den andre ektefellen.

Det kan ikke gyldig avtales at det som en ektefelle erverver i fremtiden, skal tilfalle den andre uten vederlag. En slik avtale kan likevel inngås om vanlig innbo i det felles hjemmet.

Reglene i denne paragrafen gjelder også for gaver som skal oppfylles etter at ekteskapet er inngått.

§ 57. Når deling skal skje.

En ektefelle kan kreve deling av ektefellenes samlede formue som er felleseie i følgende tilfeller:

- a. Når det er gitt bevilling til eller avsagt dom for separasjon eller skilsmisse.
- b. Når ektefellene har avtalt ved ektepakt at deling skal skje.
- c. Dersom den andre ektefellen har vanskjøttet sine økonomiske forhold slik at det har ført til alvorlig fare for at familien vil miste det felles hjemmet. Dersom ektefellen er umyndig, må vergen samtykke. Kravet avgjøres ved dom av den tingretten som delingen hører under. Reglene om behandling av skiftetvister gjelder så langt de passer. En dom om deling skal tinglyses etter reglene for ektepakter.
- d. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet er ugyldig.
- e. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet skal oppløses i medhold av § 24 første eller andre ledd.

Er en ektefelle død etter at vilkårene for å kreve deling etter bokstav a eller b foreligger, eller etter at det foreligger endelig avgjørelse etter bokstav c, d eller e, kan ektefellenes arvinger kreve delingen gjennomført. I slike tilfeller kan også en ektefelles kreditor kreve delingen gjennomført dersom det er nødvendig for at han eller hun skal få dekning.

§ 58. Likedeling og gjeldsfradrag.

Ektefellenes samlede formuer skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie). Er ektefellene sammen ansvarlig

for gjeld, kan hver gjøre fradrag for den delen som faller på ham eller henne etter forholdet mellom ektefellene.

En ektefelle som bare har formue som er felleseie, og som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, kan i sin del fullt ut gjøre fradrag for den gjelden han eller hun har.

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

- a. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kan det kreves fullt fradrag for hvis ikke noe annet følger av bokstav b.
- b. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er særeie eller verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan det bare kreves fradrag for når den totale verdien av særeie og skjevdelingsmidlene ikke er stor nok til å dekke gjelden. Tilsvarende gjelder gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav b eller c, eller ved utilbørlig atferd i forhold til den andre ektefellen.
- c. For annen gjeld kan det kreves fradrag for en forholdsmessig del.

§ 59. Skjevdeling.

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Vil retten til å utta midler etter første ledd føre til et åpenbart urimelig resultat, kan den helt eller delvis falle bort. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien.

Dersom sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å holde utenfor delingen hele eller deler av verdien av felleseie som ikke omfattes av første ledd.

Er samlivet gjenopptatt etter separasjon, og deling har funnet sted, skal formue som ektefellene har fra det tidligere oppgjøret, likestilles med midler som nevnt i første og andre ledd dersom ektefellenes midler på ny skal deles.

§ 60. *Skjæringstidspunktet for erverv, avkastning og gjeld som omfattes av oppgjøret.*

Det som skal deles, er den formuen hver ektefelle hadde

- a. da begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til fylkesmannen eller stevning med krav om separasjon eller skilsmisse kom inn til retten, eller da samlivet ble brutt dersom dette skjedde først,
- b. da ektefellene avtalte deling etter § 57 bokstav b,
- c. da krav om deling etter § 57 bokstav c kom inn til retten, eller
- d. da stevning med krav som nevnt i § 57 første ledd bokstav d eller e kom inn til retten.

Avkastning av midler som en ektefelle helt eller delvis var eier av, og som blir opptjent etter de tidspunktene som er nevnt i bokstavene a til d, skal ikke deles.

En ektefelle kan ikke kreve fradrag for gjeld ektefellen har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i første ledd bokstavene a til d.

§ 63. *Andre særlige avvik fra likedelingsregelen – vederlagskrav.*

Har en ektefelle brukt felleseiemidler til å øke verdien av midler som er særøie, eller til å erverve eiendeler eller rettigheter som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav c, kan den andre ektefellen kreve vederlag. Det samme gjelder ved erverv av rettigheter som nevnt i § 61 bokstav b i den utstrekning utgiftene overstiger det som må anses som rimelig.

Vederlag kan også kreves når en ektefelle på en utilbørlig måte vesentlig har svekket delingsgrunnlaget.

Krav etter første og andre ledd kan bare gjøres gjeldende i den utstrekning ektefellens midler ikke trengs til dekning av gjeld.

Et vederlagskrav som det ikke er dekning for ved oppgjøret, kan ikke gjøres gjeldende senere.

Når et beløp blir tilkjent etter denne paragrafen, kan det bestemmes at det skal betales i avdrag.

§ 69. *Verdsettelsen.*

Bli ikke ektefellene enige om verdien av eiendeler som den enkelte skal beholde etter § 66 eller overta etter § 67, fastsettes verdien ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

Når en ektefelle beholder eiendeler som han eller hun eier fullt ut, skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet som er nevnt i § 60. I andre tilfeller skal verdsettelsen ved offentlig skifte knyttes til verdien på utlodningstidspunktet, og ved privat skifte til verdien da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen.

§ 77. Forholdet mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger.

Når ektefellenes formue skal deles mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, gjelder reglene i kapittel 12 og §§ 46 andre ledd og 72 tilsvarende.

Skjevdeling etter § 59 kan likevel ikke kreves ved skifte av et uskiftet bo.

Arvingene etter den førstavdøde kan heller ikke kreve:

- a. forlods uttak etter § 61 bokstavene a, c og d,
- b. vederlag etter § 63 eller
- c. lempning etter §§ 46 andre ledd eller 65.

Om forholdet ellers mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger gjelder reglene i skifteloven og arveloven.

§ 78. Skjæringstidspunktet for erverv og gjeld.

Rettsvirkninger som nevnt i § 60 regnes fra ektefellens død hvis de ikke allerede var inntrådt etter § 60 første ledd. Sitter den gjenlevende ektefellen i uskiftet bo, regnes rettsvirkningene fra det tidspunktet deling blir begjært.